

Palmzondagviering in Hoegaarden

Herdenking van de Blijde Intrede van Jezus Christus in Jeruzalem

Beelden van de Jubelviering (29 maart 1931)

1631 - 1931

<https://balat.kikirpa.be/object/30004089>

Kinderen met hun '**pallemaai**' poseren voor de fotograaf in de Putzeysstraat (links zaal/lokaal *Help U Zelve*); de lacher links heeft er twee!!! Geen Palmzondagviering in Hoegaarden zonder de kinderen!

<https://balat.kikirpa.be/object/30004093>

Mgr Van Cauwenbergh wordt verwelkomt in de Pastorijstraat aan de pastorie (links) begroet door de Apostelen (hij was pas -op 11 februari 1931- tot hulpbisschop van Mechelen gewijd).

<https://balat.kikirpa.be/object/30004084>

In de overvolle en met buxusslingers overdadig versierde Sint-Gorgoniuskerk voor de Palmwijding; de Palmezel met errond de Apostelen stond - zoals traditioneel tot het 2^e Vaticaans Concilie- opgesteld in het koor.

<https://balat.kikirpa.be/object/30004067>

Vertrek van de Palmprocessie vanuit de kerk langs de lijkpoort, de trappen aan de hoofdingang zouden te moeilijk zijn voor de discipelen - dragers van Palmezel met Christus.

<https://balat.kikirpa.be/object/30004068>

<https://balat.kikirpa.be/object/30004069>

De bisschop met staf -vóór hem gedragen- en mijter zegent de gelovigen; rechts E.H. Alfons Peeters, de directeur van het klooster, links pastoor E. H. Karel Verhoeven.

<https://balat.kikirpa.be/object/30004070>

<https://balat.kikirpa.be/object/30004092>

<https://balat.kikirpa.be/object/30004090>

Gelovigen knielen om de zegen van de bisschop te ontvangen; praalboog op achtergrond en Belgische vlaggen aan de gevels.

<https://balat.kikirpa.be/object/30004066>

Laatste bocht in de Pastorijstraat voor de Houtmarkt: buxusslinger en vlaggen en links de processie die zich een weg baant tussen de menigte.

Fotoreportage gemaakt door Jacques Hersleven, bewaard in het koninklijk Instituut van het Kunstpatrimonium: <https://balat.kikirpa.be>

Het Genootschap der Apostelen en de Palmprocessie (1631-hernieuwde statuten)

De Confrérie van de V Notabele Geslachten van Hoegaarden (1741)

De twee oudste nog levendige verenigingen van Hoegaarden

Maurice Dodion en Wasily Pedjko, 2025.

Gerealiseerd voor de Confrérie van de V Notabele Geslachten van Hoegaarden (1741)

Geen palmprocessie in Hoegaarden zonder de kinderen:

De kinderen bieden van huis tot huis de gewijde palm aan

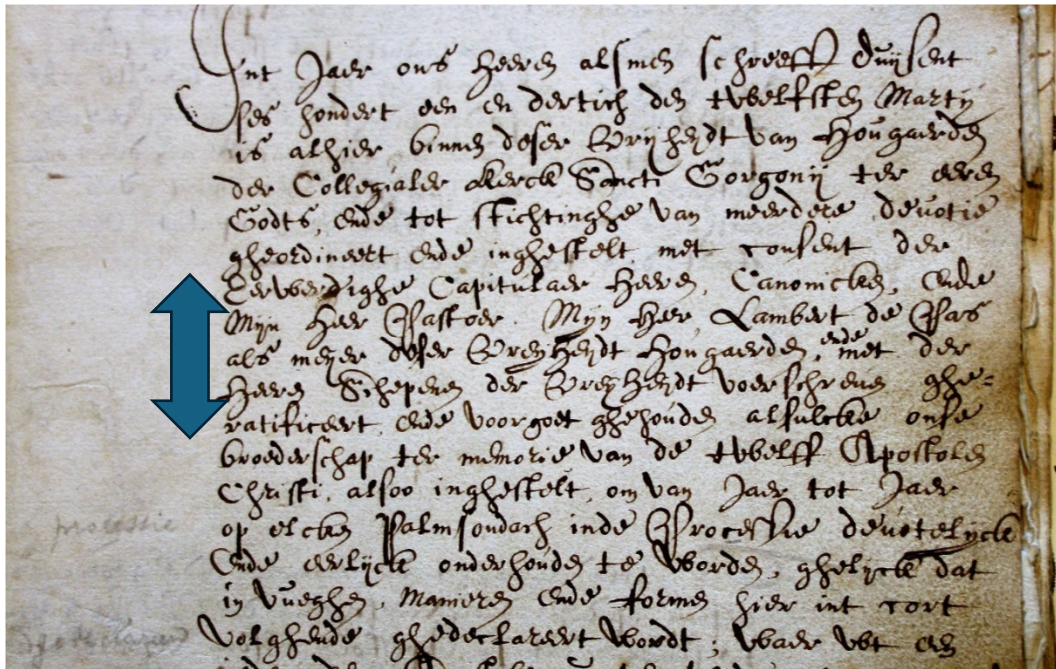
Belgische Folklore, uitgave Côte d'Or, 1948, tweede reeks, nr. 148, Hoegaarden – Palmzondag

1. De Hoegaardse palmprocessie in archief en publicaties.

Wat er al verscheen over de Hoegaardse Palmprocessie en het Apostelgenootschap.

Het Confrérieboek van het Genootschap der Apostelen, 17e eeuw, is wellicht het enige bewaarde in Europa en werd in 1909 besproken door E. H. Jozef Niederer.

‘... met consent der Eerwaardighe Capitulaere Heeren Canonicken, ende Mijn Heer Pastoor, Mijn Heer Lambert de Pas als meijer deser Vreijheidt Hougaerden, ende met der Heeren Schepenen der Vreijheidt voerschreven gheratificeert ende voorgoet ghehouden alsulcke onse broederschap ter memorie van de twelff Apostelen Christi...’

In Hoegaarden bezit men een handschrift beginnend in de 17^e eeuw dat de statuten bevat van de ‘*Broederschap ter memorie van de twaalf Apostelen van Christus*’.

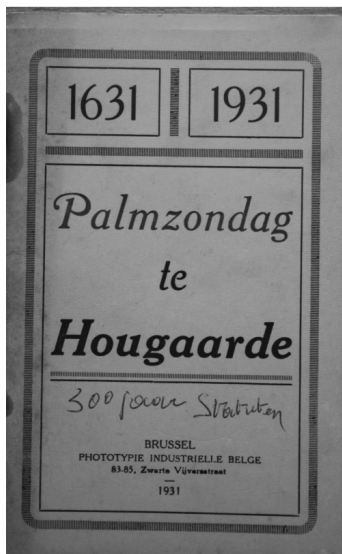
1909

De kanunniken van het Hoegaardse kapittel, de pastoor, de meier (= de vertegenwoordiger van de Luikse Prinsbisschop in Hoegaarden, Tourinnes en Beauvechain, met woonplaats in Hoegaarden), de schepenen van de Vrijheid Hoegaarden (= de Regentie, met bestuurs- en rechtsmacht) gaven hun goedkeuring aan het voorgestelde reglement.

Jozef Niederer (1867-1947), leraar aan het O.-L.-Vrouw college te Tienen 1890-1906 en legeraalmoezenier 1906-1924, ***Palmzondag te Hougaerde***, -Volkskunde, XX (1909).

Deze auteur had tegelijkertijd aandacht voor de verdwenen Palmprocessie van Tienen

De feestbrochure verspreid in 1931

1931

De brochure van pastoor Karel Verhoeven (pastoor van 1922 tot en met 1934) voor de 300ste verjaardag van de 'hernieuwde' statuten (1631-1931),

De geïllustreerde brochure reproduceert de statuten en verhaalt de gebruiken.

De 12 apostelen, 4 discipelen en de mombaarvader in 1931 met de palmezel

De brochure staat op onze website <https://geslachten-lignages-hoegaarden.be>

Het palm-eseltje met het Christus-beeld. Deze figuren zijn uit hout, en in eene plank onderaan, is het jaartal 1631 ingebrand.

TE HOEGAARDEN

Foto hieronder:
De processie tijdens haar ommevang in Hoegaarden's straten.

De processie bij het verlaten der kerk. Mgr. Van Cauwenbergh zegent de geloovige toeschouwers.

DE PALMPROCESSIE

Midden een vruchtbaar land van kruimig-zwellende heuvels en verscheidene akkers ligt het dorp Hoegaarden. Hoegaarden met zijn stemmig eigen van hoog-krinkelde en laag-

En deze wakkere Apostel, Petrus Kinart, kiettenwe, met kinderen en kleinkinderen in het deurgat zijner woning. Het was vandaag voor den 67sten keer dat hij als Apostel den ommevang mee deed. Van harte proficiat Petere! En nog lange jaren.

zakkende straatjes, met zijn eenvoudige diep christelijke bevolking.

En nu, op Palmzondag, is er daar feest. Een geestelijk feest berustend op een diep folkloristisch ondergrond: het trouw blijven aan de eeuwenoude traditie: „de processie der palmwijdiging” of „de ommevang der Apostelen”, zoals de mensen van Hoegaarden dat liefst heeten.

Wij moeten echter kort zijn en mogen ons jammer genoeg maar bepalen tot een droge opsomming van den gang der gebeurtenissen daar ter plaatse:

Bij het binnenkomen van het dorp bemerkten we al dadelijk dat we niet voor het gewone jaarlijkse feit stonden: een opschrift, dat we hier zoo dadelijk laten volgen, wees er op dat het vandaag 300 jaar geleden is, er de Palmprocessie voor de eerste maal plaats vond.

„1631—1931.” Heden vieren wij feest.

„En sieren om ter meest.

„Ons Apostelen bestaan driehonderd jaar

„Dat kan slechts met Gods hulpe maar.”

Het is dan ook ter dier gelegenheid dat Z. D. H. Mgr. Van Cauwenbergh de palmen wijdde en den „ommevang” mee deed.

Tegen het uur der palmwijdiging komen „de Apostelen en Discipelen met hunnen palmestel” onder het geluid der klok ter kerk en plaatsen den ezel met Christusbeeld op een voetstuk midden het koor. Op het oogenblik der palmuitdeling komen zij beurtelings ten altaar en ontvangen een takje gewijden palm uit de handen van Monseigneur. Daarna begint de processie: een kleinen optocht door enkele straten in den kring der kerk.

Voorop het kruis, de middeleeuwsche, de geestelijkheid, dan het Christusbeeld, door de Discipelen op de schouders gedragen, en daarna, op twee rijen, de Apostelen.

Op ongeveer een kwartier is processie terug in de kerk. De ommevang is voor een jaarte weer voorbij....

Foto hiernaast: De groep der Apostelen met het beeld.

Deze brochure werd geschreven door *Leontine Wuyts*, geboren te Hoegaarden in 1937; zij woont er nog steeds. Deze geboren en getogen "Hoegaardierster" interesseert zich aan de geschiedenis in het algemeen en die van haar dorp in het bijzonder. Middelbare studies te Tienen. Diploma directie-sekretaresse A6/A1 te Brussel. Zij vervult deze functie in een grote internationale firma. Kennis van vreemde talen, snelschrift en F.H.B.O. Als plaatselijke vertegenwoordigster van VTB-VAB in haar geboortedorp probeert zij Hoegaarden ook buiten zijn grenzen bekend te maken. Tijdens haar vakantie vergezelt zij VTB-groepen naar het buitenland en treedt zij ook op als plaatselijke gids bij ontvangst van groepen te Hoegaarden.
Medewerking van *Jozef van Overstraeten*.

DE VLAAMSE TOERISTISCHE BIBLIOTHEEK

die onder dezelfde leiding staat als de bondsbladen "De Toerist" en "De Autotoerist" van de Vlaamse Toeristenbond vzw., resp. Vlaamse Automobilistenbond vzw., Sint-Jakobsmarkt 45-47, Antwerpen, geeft ten minste iedere maand een brochure uit, dat een of ander toeristisch, technisch, artistiek of wetenschappelijk onderwerp behandelt, meestal in verband met een "aktualiteit", een of andere gebeurtenis, verjaardag, herdenking, enz.

Stichter-hoofdredacteur : *Jozef van Overstraeten*.

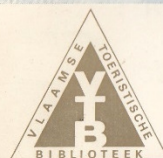
Uitgave januari 1975, 16 p.

Leontine Wuyts (Hoegaarden 1937-2017),

Hoegaarden en zijn Palmprocessie,

nr. 185 Vlaamse Toeristische Bibliotheek,

HOEGAARDEN EN ZIJN PALMPROCESSIE

185 MAANDSCHRIFT JANUARI 1975

1975

Hoegaarden en zijn Palmprocessie

Deze Palmprocessie is een van de meest originele en merkwaardige folkloristische manifestaties van ons land.

Het uit eikenhout gesneden ezeltje, met het Kristusbeeld, rondgedragen door de vier discipelen en gevolgd door de twaalf apostelen, in lange kleurige gewaden, met op het hoofd het "umbrakel", vormen een oud gebruik, dat alleen te Hoegaarden is overgebleven.

De processiegangers, merendeels kinderen, met de "palmmei" in de hand, volgen na de geestelijkheid en geven van het geheel een unieke indruk.

Wij, Hoegaardiërs, zijn allen terecht fier op deze historische ommekeer, die door de eeuwen heen vermaardheid aan onze gemeente heeft gegeven en zeker voor elke toerist de moeite loont om op Palmzondag de verplaatsing naar Hoegaarden te doen.

Ik kan dan ook niet anders dan bij deze gelegenheid een woord van dank te richten aan al degenen die in het verleden alles in het werk hebben gesteld om deze middeleeuwse volksdevotie in al haar eenvoud en piëteit in ere te houden.

Een bijzonder woord van dank gaat ook naar de V.T.B., voor

zijn initiatief om aan deze gebeurtenis een brochure te wijden. Ten slotte druk ik de wens uit dat zowel onze geestelijkheid als alle Hoegaardse kulturele en andere verenigingen niets onverlet zullen laten om de Palmprocessie in de toekomst nog meer luister te schenken.

Het gemeentebestuur zal zeker elk initiatief in die richting met veel entoesiasme steunen.

*R. Kerrijn,
Burgemeester*

Voorwoord door
burgemeester Roger
Kerrijn en reclame voor
de befaamde herrezen
Hoegaard, het witbier
van Pierre Celis, terug
officieel geschonken
sinds 1968.

OUD HOEGAARDS BIER

Het bier dat de eeuwen trotseerde !

Een bier dat de geschiedenis van Hoegaarden bepaalde en de levensstandaard der Hoegaardiërs hoog hield.

OUD HOEGAARDS BIER

Dit bier wordt nog steeds gebrouwd volgens eeuwenoude tradities met de allerzuiverste produkten : mout, tarwe en hop, in een oude brouwerij.

Een bier dat U gezondheid geeft.

Proost !

BROUWERIJ CELIS Pierre
Vroente 1
3320 HOEGAARDEN
Tel. (016) 76 61 14

1981

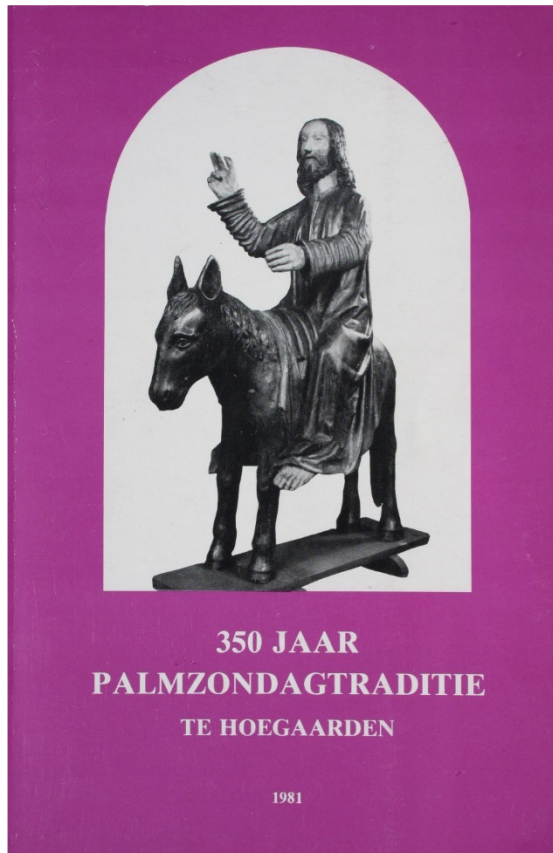
INRICHTEND COMITE

De Heer R. KERRIJN, burgemeester
De Heer F. HUON, schepen van Cultuur, Openbare Werken en Ruimtelijke
Ordering
De Heer J. MICHEL, schepen van Middenstand, Landbouw en Sport
De Heer R. ROSSEELS, schepen van Financiën, Jeugdbeleid en Milieuzorg
De Heer J. CIPERS, gemeentesecretaris

**Het Genootschap van de Twaalf Apostelen in
de 17^e en 18^e eeuw
Samengesteld door Dr. L. Van Buyten, lector
K.U.Leuven
Tentoonstelling-Hoegaarden –
Gemeentehuis
3 april – 3 mei 1981**

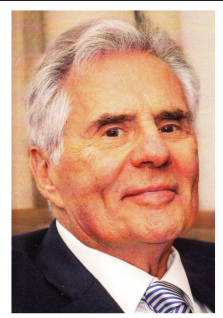
WERKCOMITE

Dr. med. W. LOOSEN, voorzitter
De Heer J. CRAB, conservator Stedelijk Museum Leuven
De Heer F. HUON, namens het college van burgemeester en schepenen van
de gemeente Hoegaarden
De Heer D. JASPERS, licentiaat moderne geschiedenis
De Heer P.V. MAES, conservator O.C.M.W. Leuven
Dr. litt. et phil. L. VAN BUYTEN, lector-werkleider K.U.Leuven

Wetenschappelijke publicatie en catalogus van de allereerste tentoonstelling.

Reeds in een schrijven aan het college van burgemeester en schepenen van Hoegaarden in 1978 hadden we het voorstel geopperd, een tentoonstelling in te richten om aldus een bijdrage te leveren tot de cultuurgeschiedenis van ons volk en die tevens de Hoegaardse traditie in de belangstelling zou plaatsen die ze ongetwijfeld verdient. Het antwoord van het college bij monde van de schepen van Cultuur, de heer Fr. Huon, was onmiddellijk enthousiast, zij het dat hij voorstelde de tentoonstelling samen te laten plaatsgrijpen met de viering van het 1000-jarig bestaan van de gemeente in 1981. Hierdoor werd het ons mogelijk een jubileumtentoonstelling voor te bereiden ter gelegenheid van de 350ste verjaaring van de Palmzondagtraditie.

(paragraaf uit de verantwoording door **dokter Willem Loosen** (Hoegaarden 1937- 2023), voorzitter van het werkcomité.

2006

De palmezelprocessie

Een (on)bekend West-Europees fenomeen?

onder redactie van

Luc Knapen & Patrick Valvekens

Wetenschappelijke publicatie en tweede tentoonstelling die de gemeentegrenzen (tentoonstelling) en zelf de landsgrenzen (publicatie) overstijgt.

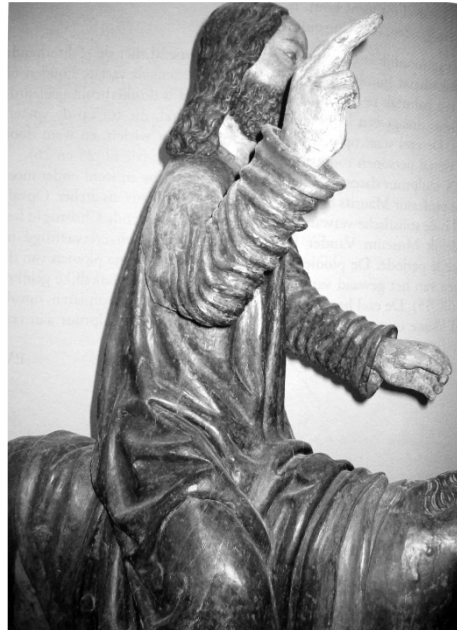
DE PALMEZELPROCESSIE

Tentoonstelling

375 jaar Palmezelprocessie te Hoegaarden

→ Hoegaarden, Gemeentehuis
van 1 tot 30 april 2006

→ Leuven, Maurits Sabbebibliotheek
Faculteit Godgeleerdheid
van 8 tot 19 mei 2006

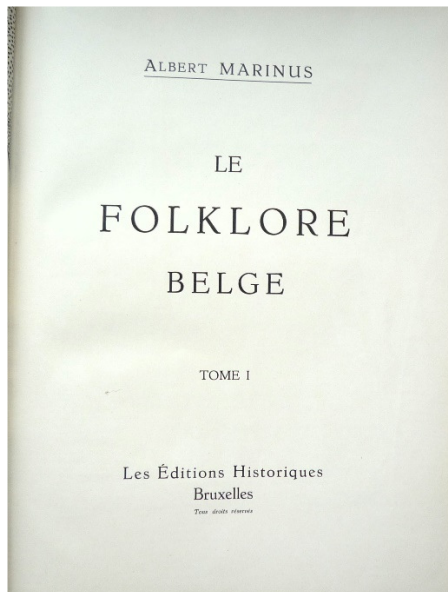
Detail plooienvall armen van gewaad van Christus op de Hoegaardse palmezel

De Palmzondagtraditie is te Hoegaarden diep verbonden met de geschiedenis van de bevolking zelf. Minstens twaalf generaties van Hoegaardiërs maakten deel uit van het Apostelengenootschap. Het lidmaatschap was levenslang en vereiste het voldoen aan de statutaire voorwaarden. Men moest van onbesproken levenswandel zijn en de uitoefening van het apostelambt moest gebeuren in een toestand van onthechting. Spijs en drank voor de apostelmaaltijd moesten door de plaatselijke bevolking worden geschonken. Op die manier heeft de bevolking van Hoegaarden zich eeuwenlang gekweten van een weliswaar nederige maar bijzonder inhoudsvolle taak.

De cultuurhistorische betekenis van dit feit hebben we mede helpen in het licht stellen in 1981. Een woord van dank en formele gelukwensen dient gericht aan het College van Burgemeester en Schepenen van Hoegaarden dat onze oproep in 1978 geestdriftig heeft opgevolgd en tot de Palmzondagviering in zijn breedst mogelijke betekenis heeft bijgedragen. Het enthousiasme dat we ondervinden in binnen- en buitenland onderstreept de waarde van de traditie te Hoegaarden en waarborgt haar verdere instandhouding.

(paragraaf uit de verantwoording door **dokter Willem Loosen** (Hoegaarden 1937- 2023)

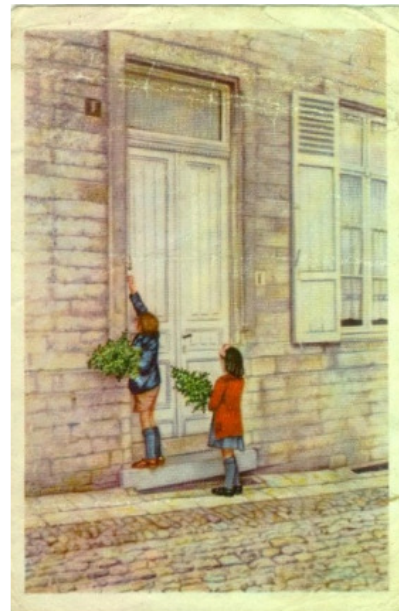
Zoals in 1981 voorzitter van het werkcomité.

3 delen, 1930, deel 3, p. 22

Albert Marinus, *Le Folklore belge*, Les éditions Historiques, Brussel, 3 delen, 1930

Belgische Folklore/ /Folklore Belge, uitgegeven door Côte d'Or (1947-1950)

Album n° 1, chromo n° 201

Tweede reeks, n° 148

In de Tommestraat (achter de muur de *gloriette* van de *Cruysblockhoeve*)

Aan het 'Arendsnest' op de Houtmarkt

1928

402

LE PATRIOTE ILLUSTRÉ

Les traditions pittoresques en Hesbaye. - Le dimanche des Rameaux à Hougaerde

1. LA SORTIE DE L'EGLISE. — La Hesbaye, si riche en traditions folkloriques, voit se dérouler à Hougaerde, le jour des Rameaux, une procession dont l'institution remonte à plusieurs centaines d'années, et qui représente l'Entrée triomphale de Jésus à Jérusalem. — 2. LE GROUPE DU CHRIST AVEC SES APOTRES. — Par cette matinée d'avril, Hougaerde est devenu Jérusalem : le Christ, monté sur l'âne des récits évangéliques, fait son entrée solennelle dans le bourg, suivi du cortège des douze apôtres, personnifiés par des notables de la localité.

La Hesbaye a sa large part des souvenirs dont l'histoire et la légende peignent tant de sites de notre pays. Non loin de Léau, qui, voici quelques années, organisa une exposition de folklore si réussie, le bourg d'Hougaerde étale sur la Gête, entre Tirlemont et Jodoigne, ses rues aux allures de petite ville cossee, que domine une remarquable église à clocheton et à double coupole.

Une tradition qui se transmet de génération en génération veut que les fondations de cet intéressant sanctuaire aient été jetées par Alpaide, fille de Charles Martel, il y a plus de onze cents ans. Quoi qu'il en soit, les habitants de Hougaerde gardent une légitime fierté de la haute antiquité de leur cité; le culte des traditions fleurit chez eux de père en fils, et s'allie harmonieusement avec un bon sens pratique ouvert à tous les progrès modernes.

Hougaerde possède une confrérie des Douze Apôtres qui date de 1631, selon les uns, mais dont les origines remonteraient à 1.300, d'autres les autres. L'époque qui suivit les Croisades vit se développer dans nos provinces nombre d'initiatives évoquant la Terre-Sainte. C'est alors qu'aux portes de Bruxelles une vallée prit le nom de Josaphat. La

LA FOULE AU PASSAGE DU CORTÈGE. — Petits et grands, toute la population arbore des rameaux de buis, tenns à la main ou fixés à des hampes, pour saluer le passage du Roi de gloire. Dans la foule, on remarque d'admirables mouchoirs de tête, chales anciens et merveilleux, dont se coiffent encore quelques fermiers.

LA PROCESSION DANS LES RUES DU BOURG. — Les buis des jardins ont été dépouillés de leurs plus belles branches; leur verdure sombre est l'unique décoration de cette glorieuse journée qui prélude aux austérités de la Semaine Sainte. On dirait presque une scène de Séville dans un bourg du Brabant.

confrérie des Douze Apôtres d'Hougaerde daterait-elle de cette période de notre histoire? Dimanche, en tout cas, elle était à l'honneur. Une des tâches qu'elle s'impose consiste à relever de son concours la traditionnelle procession des Rameaux.

L'église d'Hougaerde possède une statue polychrome de Jésus monté sur un âne, faisant son entrée triomphale à Jérusalem. Le Christ, drapé d'une robe rouge, porte une majestueuse barbe noire. Le dimanche des Rameaux, ce groupe sculptural porté sur les épaules de quatre jeunes gens, fait une sortie solennelle, escorté de la Confrérie des Douze Apôtres. Ceux-ci sont représentés par douze personnages vêtus de robes vertes, bleues ou beiges que barre un large sautoir rouge portant, brodé en or, le nom de chaque apôtre. Une petite auréole en carton ingénieusement fixée aux cheveux leur orne la tête. Chacun d'eux tient en main l'attribut traditionnel : saint Pierre a ses clefs, saint Jean son calice, Thadée son épée.

La Confrérie des Douze Apôtres partage les honneurs de la journée avec les enfants de la paroisse.

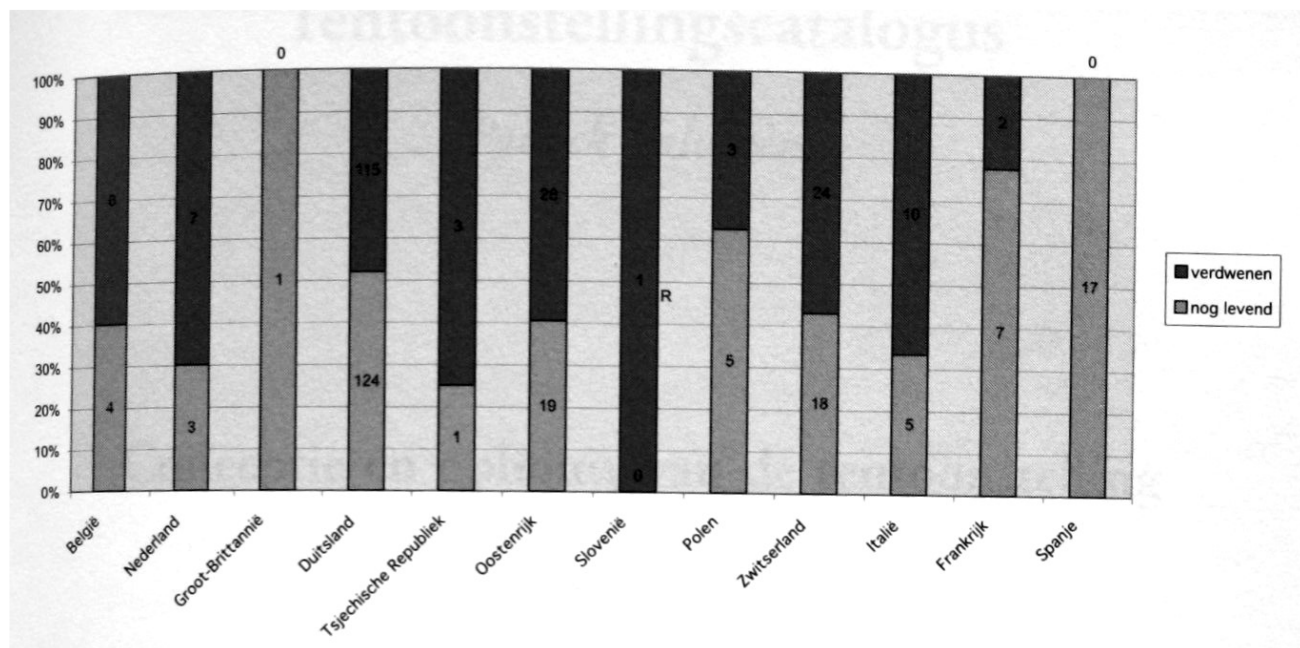
Dès le grand matin, garçons et fillettes empiètent les rues, porteurs d'énormes bouquets de buis montés sur des bâtons naïvement ornés de papier d'étain, de nœuds tricolores.

Cette bruyante jeunesse prend le chemin de l'église, où déjà les douze membres de la Confrérie des Apôtres se sont installés dans le chœur, autour de la statue du Christ; après la bénédiction des rameaux, la procession se met en marche.

2.De Palmezel

Palmezels in Europa nog aanwezig.

(Uit *Palmezelprocessie een (on)bekend ...*, p. 259)

België:

Hoegaarden (Brabant-Leuven ?, 1e kwart 16e eeuw), restauratie 1980-1981

Louvain-la-Neuve, museum U.C.L. (ca. 1500), buitenlandse afkomst

Tienen (20e eeuw, 1997)

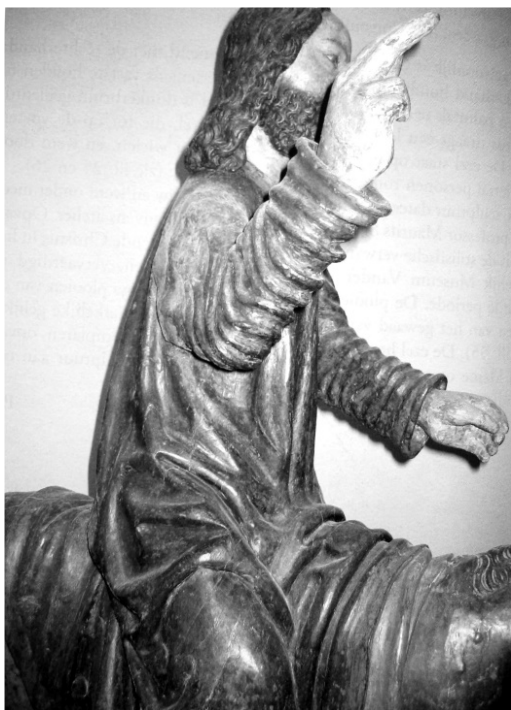
Privéverzameling, buitenlandse afkomst

Traditioneel is de ezel een karavaandier, vooral gebruikt in het gebergte omwille van zijn voorzichtigheid. De ezel was ook een gewoon rijdier, ook voor vrouwen. In de verre oudheid was de ezel een voorrecht van voorname personen, later werd het bezit algemener.

De ezel is een en al symbool, symbool van nederigheid, armoede en geduld, maar ook van intelligentie.

De ezel fungeerde in oude tijden ook als rijdier voor koningen. Voor oorlogsdoeleinden werd de ezel verdrongen door het paard waarmee men zich sneller en beweeglijker verplaatst. Door onbruikbaar te zijn voor oorlogsdoeleinden is de ezel een symbool van de vrede.

Onze Hoegaardse Palmezel

Detail plooienvol armen van gewaad van Christus op de Hoegaardse palmezel

De Hoegaardse ezel heeft opvallend kleine oren

Christus zittend op de ezel zegent met de rechterhand. De linkerhand dient om de teugels vast te houden.

Voor de jaarlijkse processie wordt een palmtak in de rechterhand van Christus geschoven.

De ezel is donkerbruin, christus draagt een lange donkerblauwe mantel (na restauratie). De ezel staat op een houten plank.

Het beeld is van het **begin van de 16^e eeuw** en wordt gesitueerd in een Leuvens atelier (prof. M. Smeyers). Opvallend is de stilistische verwantschap met een kruisdragende Christus uit dezelfde periode in het stedelijk museum Vander Kelen te Leuven

De ezel heeft opvallend kleine oren.

In 1980-1981 werd de grondige restauratie doorgevoerd.

De kruisdragende Christus - Leuven

De Hoegaardse Palmezel (ca.1950)

<https://balat.kikirpa.be/object/6496>

<https://balat.kikirpa.be/object/6496>

<https://balat.kikirpa.be/object/6496>

De opgetuigde palmezel in het koor van de Sint-Gorgoniuskerk (1975)

Op de nog niet gerestaureerde grijze ezel gezeten draagt Christus zijn rode mantel.

De gerestaureerde palmezel van Hoegaarden

Beeldhouwwerk, hout (eik), Brabant (mogelijk Leuven), eerste kwart van de 16^e eeuw, h. 150 cm; gepolychromeerd, gerestaureerd in 1980-1981: de nu donkerbruine ezel draagt Christus getooid met een donkerblauwe mantel.

Sint-Gorgoniuskerk Hoegaarden. Bij de jaarlijkse rondgang wordt sinds 2002 een kopie gebruikt.

De aloude ezel staat in de schatkamer van de Sint-Gorgoniuskerk, elektronisch beveiligd sinds 1997.

De gerestaureerde ezel in de schatkamer achteraan in de Sint-Gorgoniuskerk

Na de Palmzondagviering van 2001 is de antieke palmezel in de schatkamer gebleven in de Sint-Gorgoniuskerk, onder de toren.

2002 – Mombaarvader André Stockmans en de polyester-ezel.

Palmzondag 24/03/2002 Vanaf nu wordt een kopie in polyester megedragen in de jaarlijkse ommegang, ze is trouwens 50 kg. lichter.

De met buxus opgetuigde palmezel met ook een palmtak in de rechterhand van Christus wordt gedragen door de vier discipelen

Hirsch Pils -pint

Das -glas

Ca. 1960 aan café 'Swellen' (toen) met reclame voor de Hoegaardse *Hirschpils*, in de Doelstraat (naast het *Pastoorstrekke*); het Apostelgenootschap verbruikte volgens de nagelaten rekeningen heel wat bier, de spotnaam voor de Hoegaardier '**potten zuiper**' alle eer aandoend. Een andere spotnaam die aan de Hoegaardier gegeven werd was '**muggenblusser**'.

Brouwers Lories stopten in 1960. Van 1960 tot 1972 brouwde Artois nog verder in Hoegaarden het Das-bier.

De Hoegaardse palmezel valt op door zijn kleine oren.

De oren van onze ezel

Palmezel, Utrecht (17^e eeuw)

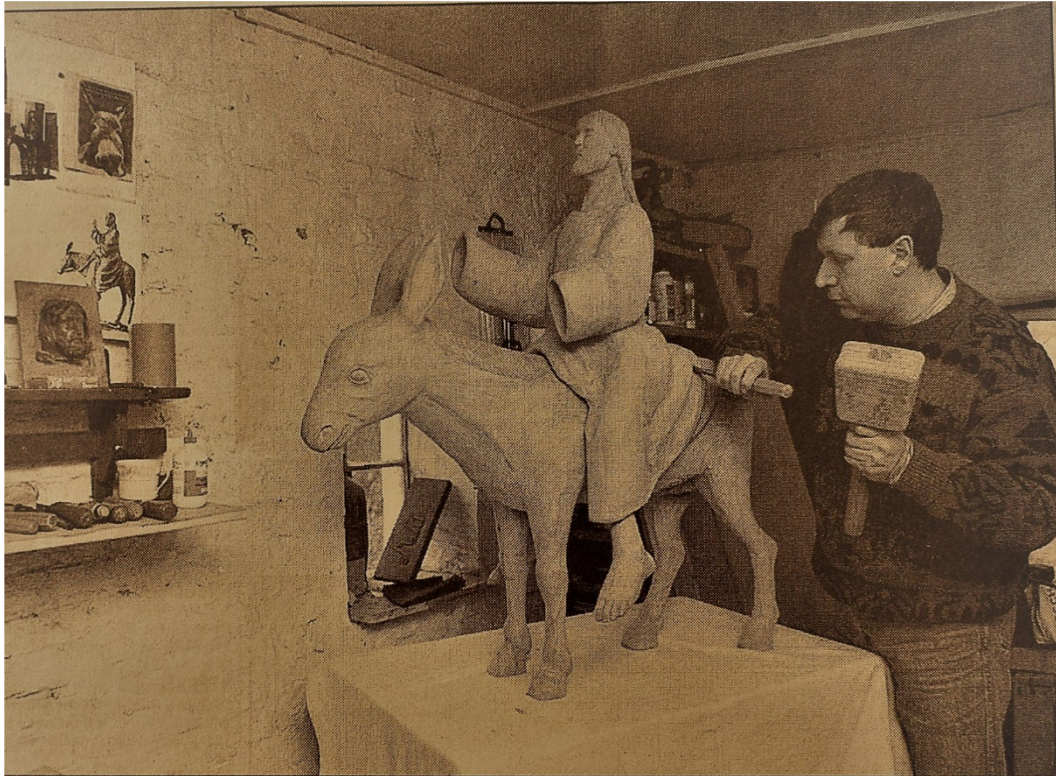

Palmezel, Keulen (ca. 1500), op wielen

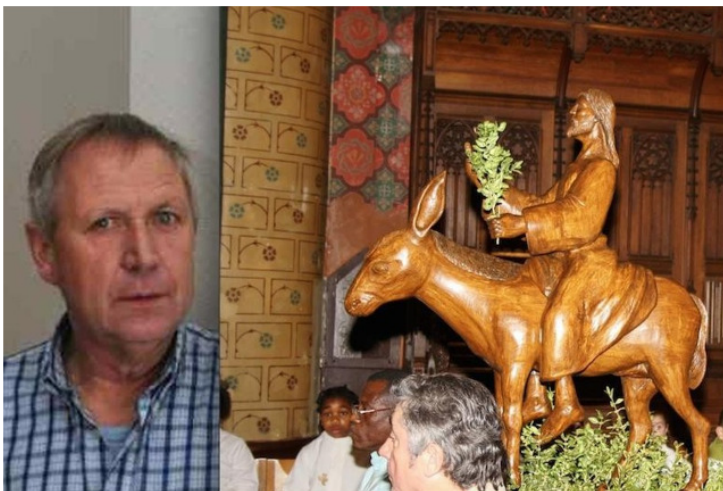
Palmezel, Louvain-la-Neuve (ca. 1500)

De Sint-Germanusparochie in Tienen heeft terug een Palmezel (1997)

(Raymond Billen, Het Nieuwsblad, 07/02/1997)

Het is een werk van **Hoegaardier Frans Vandegaer (1953)**, beeldhouwd in opdracht van de Sint-Germanusparochie van Tienen met de **Hoegaardier Joris Hardiquet (1949-2022)** als pastoor-deken; Frans Vandegaer (Vroente) en Joris Hardiquet (Kloosterstraat) waren in Hoegaarden burenen.

Frans Vandegaer

Joris Hardiquet

De nieuwe Tiense palmezel wordt voorgesteld door pastoor-deken Joris Hardiquest

Achille Baeken, Het Nieuwsblad, 25/02/1997)

De Tiense palmezel met de apostelen blootsvoets ging langs de straat van Ranst en de markt terug naar de kerk: *‘Anno 1698 ... cum imagine Salvatoris insidentis asino, et cum apostolis nudis pedibus incedentibus ... ‘* (cfr. J. Niederer, *Palmzondag te Hougaerde*)

Volgens deken Hardiquest werd de processie afgeschaft in 1861 omdat de apostelen meer gingen gelijken op carnavalszotten dan op volgelingen van Christus.

De Tiense palmezel opgetuigd

3.De palmprocessie voorgesteld in haar essentie:

kinderen alom erbij met hun **'pallemaa'**.

De palmprocessie vertrekt uit de kerk waar de palm zojuist werd gewijd, voor haar rondgang langs de kleine processieweg, met Christus op de **met palm versierde ezel** - met de kleine oren- en met een **palmtak in de rechterhand**; hij wordt gedragen door de vier discipelen en de twaalf apostelen volgen; vooraan, goed in het zicht, een **kind met een bos palmtakken gebonden op een stok: de 'pallemaa'**

1911

(Eugène Damblanc/Damblans (Montevideo1865-Bois-Colombes1945) in *'Le Pèlerin'* van 1911, de Palmprocessie van Hoegaarden)

(*Le Pèlerin* verschijnt nog wekelijks onder titel *Pèlerin*; werd als het eerste Franse katholieke weekblad opgericht in 1873 in Parijs en legde toen de focus vooral op bedevaarten (zoals Lourdes.)

De kinderen met de *pallemaai* zijn authentiek Hoegaards aan het hele gebeuren

1911

‘Tak of takken van de buxusboom of heester die kinderen in de Palmprocessie te Hoegaarden, los of gebonden op een al dan niet met zilverpapier versierde stok, meedragen en na de wijding – liefst na de hoogmis – van huis tot huis aanbieden tegen een geldelijke beloning.’

(Urbain Vandermolen, *De dialecten van de gemeente Hoegaarden en van haar gehuchten en deelgemeenten*, 1981)

Buxus

pallemaai

(Ivan T. D. Laloup, *Woordenboek der Hoegaardse taal*, 2011)

Pallem

palm

Pallemaai

palmtakjes, buxus

Pallemàzel

palmezel

Pallempersèsse

palmprocessie

Pallemzondag

palmzondag (oep pallemzondàg lOEpe d’apostele vajroep in de persèsse = bij palmzondag lopen de apostelen voorop in de processie)

Christian Hennuy, *Lexicon van het Hoegaards dialect*, 2020

1993

2012

(Le Patriote Illustré, 1947)

Palmboompje – *Buxus sempervirens* – Buis Bénit¹ – Common box

. Soms wordt de naam '**palm**' gebruikt. Buxus heeft niets met palmen te maken. Van buxus, meer bepaald **Buxus sempervirens**, wordt vaak ten onrechte aangenomen dat ze een mediterrane oorsprong heeft. Daarom wordt vaak, eveneens ten onrechte, geloofd dat buxus van een zonnige, droge standplaats houdt.

Maar de laatste jaren komt deze traditie in het gedrang omdat de buxus, die vele Hoegaardiërs speciaal voor Palmzondag in hun tuin hebben staan, kaalgevreten worden door de buxusmot. De buxusmot kwam in 2006 Europa binnen en in 2018 kwam hij al in heel Europa voor.

Daarom zocht ook het apostelgenootschap, samen met de gemeente, een vervanger. Tijdens de plantenmarkt op 17 maart 2024 in de *Tuinen van Hoegaarden*, verkochten de apostelen de **Ilex Crenata** of **Japanse hulst**.

¹ Of nog in het Frans : **Buis commun – Buis toujours vert**

Buxus groeit vrij langzaam en krijgt zelden de kans om zich tot boom te ontwikkelen,

Toch stond er ook een in de tuin van Henri *Rik* Cipers (Cruysblockhoeve)

Rik Cipers (1934-2023)

Maar hij ging recent ten onder aan de buxusmot.

4.Oorsprong en zin van de Palmprocessie

Er loopt een

Tentoonstelling in het Rijksmuseum Twenthe (Enschede), 25 januari-4 mei 2025.

‘Het geloof gekust.’

Waarin de bezoeker dicht bij de persoonlijke geloofsbeleving van de middeleeuwen wordt gebracht .

Het museum bezit nog een palmezel uit de 14^e eeuw. De makers van de tentoonstelling gebruiken dit kunstwerk om aan te tonen dat **in de middeleeuwen Jezus Christus nog geregeld zelf naar de gelovigen toekwam.**

In de bijbel staat dat hij zijn intrede in Jeruzalem deed op een ezel. Zo gebeurde het in de middeleeuwen ook, maar dan **als een houten Christus op een houten ezel**, in een feestelijke optocht.

De gelovigen stonden langs de kant en wuifden met palmtakken en legden hun mantels voor hem op de grond, om hem een koninklijk welkom te bereiden.

Palmezel, eerste helft 14de eeuw, gepolychromeerd lindehout, 185 x 191 x 87 cm, Rijksmuseum Twenthe, Enschede

Zo ook schilderde Pieter Coecke (Aalst 1502-1550) in 1535 **Christus op een kerkplein** ergens in de Nederlanden. De gelovige bevolking staat er niet bij als zomaar toeschouwer bij een theaterstukje. Integendeel iedereen wuifde met een palmbiad en zong, en kon de Verlosser zien, horen, ruiken, aanraken – de gelovige was deel van het verhaal.

De **vereenzelviging van de gelovige met de Bijbelse geschiedenis** was vooral zo intensief omdat er in die tijd weinig andere verhalen en beelden voorhanden waren, aldus Johan Huizinga in *Herfsttij der Middeleeuwen* (1919).

(wandtapijt, Brussel, 1510)
Karton toegeschreven aan Quinten Metsijs

(houtsnede),
Jacobus Kerver, *Biblia sacra*, Parijs, 1573

De Intrede in Jeruzalem

Vanaf de negende eeuw zijn er sporen van de palmprocessie, maar niet van een palmezel al of niet gedragen of meegetrokken op wielen.

Een houten beeld met de voorstelling van Christus op de palmezel maakt zijn opgang in de christelijke kunst **vanaf de 12^e eeuw**. Meestal zijn het levensgrote voorstellingen van de intocht van Christus in Jeruzalem.

De palmprocessie zou uit Jeruzalem zijn overgekomen naar West-Europa. In Zuid-Frankrijk en Spanje raakten er traditioneel processies in zwang met echte, gedroogde of bewerkte en versierde palmblaren. In de Germaanse landen hebben groene takken van bukhout of katjestwijgen de ‘palmen’ vervangen. Het rondgaan met groene takken in het vroege voorjaar, om er een vruchtbaarheidsmagie mee te bedrijven, was in de Europese landen een algemeen verspreide gewoonte, die tot zeer ver in de geschiedenis teruggaat.

De traditionele Palmzondagviering in Hoegaarden

Vooraleer de jaarlijkse viering van Palmzondag plaats vindt heeft het Apostelgenootschap al een bedeltocht achter de rug en is er palm verzameld bij de inwoners om de ezel op te tuigen en de kinderen te voorzien.

De vooravond wordt de ezel uit zijn bergplaats in de kerk gehaald en op de koer van de pastorie opgetuigd.

Op Palmzondag verkleden de apostelen zich in de pastorie waar de gehele uitrusting wordt bewaard in een grote koffer (vroeger kwamen ze samen in hun stamlokaal). De mombaarvader en de discipelen dragen alleen een sjerp over de schouder.

Na de wijding is er de ommegang met de palmezel en alle kinderen en daarna is er nog de hoogmis van Palmzondag ... in theorie mochten de kinderen pas daarna hun palm slijten aan de dorpsgenoten. Tientallen jaren geleden al is daar een kindvriendelijke mouw aangepast: palmwijding en eucharistieviering gaan nu aan de processie vooraf, zo kunnen de kinderen vlugger hun palm gaan verkopen.

De discipelen en de apostelen met de opgetuigde ezel, ze zijn al vergezeld van kinderen met hun 'pallemayi' (1926) op weg in de Pastorijsstraat naar de kerk voor de palmwijding.

En Doctor Catharina Van de Graft kwam uit Utrecht en heeft de viering in 1926: als volgt meegemaakt:

‘... Ik ben in de prille ochtend van Palmzondag (1926) uit het naburige Tienen naar dit goedvlaamse, ofschoon vlak bij de taalgrens gelegen, stadje gespoord (de stoomtrein reed tot eind 1960). Maar het doodstille plaatsje vertoonde nog geen zweem van gespannen feestelijke verwachting. Het eerste bewijs van de Palmzondag was een kind met een bos buxusgroen bovenop een stok saamgebonden, dat om halfnegen de straat opliep, en daarna kwam de jeugd van alle kanten aanzetten in de richting van de kerk. En toe deze om negen uur leegstroomde (na de mis van, halfnegen), waren het uitsluitend kinderen, die nu de plaatsen innamen en hun palmbossen zo hoog mogelijk ophieven ... Toen de dienst een goed kwartier aan de gang was, begon de grote klok, hier de dikke klok genaamd, te luiden, en door de openstaande kerkdeur verscheen het Christusbeeld en de apostelen ...

Na de palmwijding begon de grote klok opnieuw te luiden en vormde zich de processie met voorop het kruis en de misdienaars, dan de geestelijken, de palmezel met de apostelen en daarachter al de kinderen met hun palmbosjes. ...

Bij de terugkeer in de kerk, was deze, die tevoren nog lege plekken had vertoond, geheel gevuld, nu met volwassenen, die kwamen voor de plechtige hoogmis.

Na de hoogmis gaan de kinderen hun palm langs de huizen te koop aanbieden. ...

De apostelen doen hun gewaden uit in een nabijgelegen herberg en nuttigen er een maaltijd van koffie met koeken, en waarvan ieder zijn deel betaalt, terwijl de pastoor er een tractatie bijvoegt.’

Dr. C. Catharina Van de Graft, (1874-Utrecht 1969), Nederlandse volkskundige; pionier in de studie van volkskunst en religieuze volkscultuur.

In 1910 publiceerde ze al *‘Palmpaasch, een folkloristische studie van palmzondaggebruiken in Nederland’*.

(<https://knipperslexicon.nl/public> - HTML)

In dezelfde studie vertelt zij ook nog over de pastorij waarin ze werd ontvangen:

‘.. Ik heb het middagmaal gebruikt bij de pastoor die hier een paleisje van een pastorie bewoont, dat in een grote tuin achter een grote hoevepoort met blauwgeschilderde vleugeldeuren verscholen ligt. Het is door een adellijke voorganger tussen 1750 en 1760 gebouwd met rijk gebeeldhouwde eiken deuren en tragleuning ... Alleen al om deze stijlvolle pastorie loont Hougaerde de moeite van een bezoek ... Een eresaluut aan het Genootschap der twaalf Apostelen te Hougaerde, dat deze middeleeuwse traditie tot de huidige dag handhaafde en hooghield!’

(Utrecht, Dr. C. Catharina Van de Graft)

Het voormalige herenhuis van Carolus Van Nerum en Barbe Sweerts uit 1747. In 1831 gekocht door de gemeente en ingericht als pastorij voor de Hoegaardse parochiepriester.

Enige actualisering en dynamiek zat er doorheen de tijd wel in de Palmzondagviering

In april 1898 gaf kardinaal Goossens, de Mechelse aartsbisschop aan de clerus van zijn bisdom **opdracht een geschiedenis te schrijven van hun parochie**. Voor Hoegaarden was het pastoor Egide Van Gucht (Merchtem 1848-Hoeg. 1922), die het presteerde met behulp van de Hoegaardse priester en toen leraar aan het O.-L.-V. College te Tienen Frans Debroeck (Hoeg. 1878-O.L.V. Waver 1923).

Over Palmzondag te Hoegaarden schreven ze:

‘Deze feestdag mag aangezien worden als de dag der kinderen. Honderden en honderden kinderen, niet alleen van Hougaerde, maar ook van de omliggende dorpen verdringen zich rond de ezel met palmtakken op lange stokken gebonden, die zij zegevierend door de lucht zwaaien en zingende, en vergezellen zij de ezel met Apostelen tot in de kerk waar zij moeilijk de stilzwijgendheid kunnen onderhouden. (maar het zijn toch kinderen). Na de palmwijding verlaat iedereen de kerk: de kinderen met de gewijde palmtakken. De ezel gedragen door 4 discipelen, gevolgd van 12 Apostelen met hun vader (de oudste apostel wordt vader) en van de geestelijken in kerkgewaad.

De stoet doet de kleine processieweg en bij het naderen van de kerk worden de deuren gesloten en van dan af begint de gewone plechtigheid gelijk in andere kerken.

Het reglement is bijna onveranderd ons toegekomen. Behalve de blote voeten onder de mis. Dit is van onze tijd niet meer. Het noenmaal op palmzondag geschiedt nu in 't lokaal op de kosten van iedereen. Ook de vis is afgeschaft; vroeger was palmzondag een mager dag. Het noenmaal op de Verdeling (= scheiding der Apostelen, 15 juli) der Apostelen is vervangen door een avondmaal.

In 1899 is er deze nieuwigheid bijgekomen, dat er nu alle maanden op de 3^e zondag, na het lof, een vergadering plaats heeft om met elkander beter te verbroederen, en dan stort ieder de som van 25 centiemen om de kosten der sociëteit te dekken.

De EE. HH. Geestelijken maken nu ook deel van de sociëteit en zullen op al de vergaderingen tegenwoordig zijn.’

1931

Op Palmzondag 29 maart werd de 300ste verjaring herdacht van de constituties van het Apostelgenootschap. Mgr. Van Cauwenbergh, die maar pas bisschop was gewijd, zong de pontificale hoogmis. Monseigneur had als naar gewoonte, vóór de hoogmis de palmwijding gezien en de gewone processie. **De straten waren prachtig versierd.**

(Tenenda 1922-1975)

1940

Bijgevoegd in de Palmprocessie:

Een groep zingende patronaatjongens met palmen wuivend en zingend *Lauda Jerusalem* Dominum. Ze stapten in rijen vóór het Christusbeeld.

(Tenenda 1922-1975)

Vanaf ca.1970 parochiezingkoor – harmonie – ruiters en

terug randanimatie: geldworp – tekenwedstrijd -rommelmarkt – kermisattacties – tentoonstelling – geleide dorpswandelingen -

5. Het Confrérieboek, de kleine oren van de ezel, de pallemaa en ... de *mombaervader* is ook uniek Hoegaards

In de middeleeuwse Palmzondagprocessie komt hij niet voor, ook niet in de best bekende Palmzondagprocessies uit Duitsland, Oostenrijk en Zwitserland. Mogelijk is zijn aanwezigheid te danken aan de vrij late reorganisatie van de Hoegaardse processie in 1631, zoals uit de statuten kan worden afgeleid. Niets wijst er immers op dat de figuur van de mombaervader er van te voren zou zijn geweest. Aanvankelijk stapte in de Palmprocessies nog een dertiende apostel, Judas, mee op, die overal in het middeleeuwse vertoon voor heel wat heibel zorgde. Misschien wilde men bij de reorganisatie die heibel en spanningen in Hoegaarden ondervangen door een neutraler figuur, **de ‘mombaer-vader’, die ook een toezicht functie had.** Dat heeft waarschijnlijk wel mede geleid tot het voortbestaan van de Hoegaardse Palmzondagprocessie, zoals ze sinds 1631 met zekerheid is uitgegaan, zij het met hier en daar wat onderbrekingen in ‘*kwade tijden*’ (b.v. van 1795 tot en met 1805; zie handschrift H.N. Nijs), maar alleszins in complete en nagenoeg intacte vorm.

- 1. Leo Kenjis (1637-1647)**
- 2. Jan Vanden Puttje (1648-1667)**
- 3. Peter Valentijn (1667-1680)**
- 4. Joachim Kenis (1680-1692)**
- 5. Jan Leemans de Oude (1698-1712)**
- 6. Henri Vanden Broeck (1712-1723)**
- 7. Jan Leemans de Jonge (1723-1729)**
- 8. Peter Geerts/Geets (1729-1748)**
- 9. Willem/Guilliam Van Simphoven (1748-1758)**
- 10. Servaas Nijs (1758-1779)**
- 11. Frans Henri Preuveneers (1779-1802)**
- 12. Henri Norbert Nijs (1806-1814)**
- 13. Peter Jan Medaerts (1814-1829)**
- 14. Willem/Guilliam Goossens (1829-1873)**
- 15. Jan Baptist Stockmans (1873-1886)**
- 16. Henri Brams (1886-1901)**
- 17. Frans Vanderwaeren (1901-1909/1910)**
- 18. August Vanex (1909/1910-1916)**
- 19. Petrus Kinaer (1916-1932)**
- 20. Petrus Jozef Brams (1832-1943)**
- 21. Constant Saelmaeckers (1944-1947)**
- 22. Jan Baptist Bams (1947-1950)**
- 23. Theofiel Vandeplas (1950-1953)**
- 24. Emile Koeckelkoren (1954-1967)**
- 25. Victor Biscompte (1968-1986)**
- 26. Victor Vandeplas (1986-1992)**
- 27. August Van Nerum (1992-1999)**
- 28. André Stockmans (1999-)**

In de middeleeuwen hield bijna iedere stad een Palmzondagprocessie in verband met de palmwijding. **Bijna altijd ging die processie tot buiten de stadspoorten** en deed ze andere kerken aan.

In de **zestiende eeuw** was de Palmzondagplechtigheid uitgegroeid tot een gebeurtenis waarbij alle inwoners betrokken waren. Het rondtrekken van de palmezel (*op wielen*) was vaak de taak die voorbehouden was aan raadslieden of edelen. Ook broederschappen deelden in deze eer.

Het gebruik ontstond om 12 mannen gekleed als apostelen in de processie te laten meestappen.

Volksgebruiken

In veel huisgezinnen werd de palm bewaard voor de zegening van het huis bij zwaar onweder of ander natuurgeweld. Bij de berechting of bij een sterfgeval vond men deze palm in een glas wijwater.

Landbouwers plantten een stukje palm in de namiddag op de vier hoeken van het veld om een rijke oogst te bekomen.

In **Outgaarden** werd de gewijde palm op de zolder gelegd om het ongedierte te verdrijven.

. In de landbouw gebruikte men buxus om mollen te verdrijven: op drie hoeken van een veld stak men gewijde buxustakjes in de grond. Langs de vierde hoek verdwenen de mollen, volgens Belgische boeren. In Zuid-Duitsland gebruikt men buxus als plantaardig tegenmiddel tegen negatieve aardstralen.

En dan begonnen de excessen!!!

Te Tienen liepen de apostelen er met zwart gemaakte gezichten bij en '*Judas*' (*de dertiende apostel*), de verrader met een rosse pruik, werd het voorwerp van spot en hoon.

Elders vochten de kinderen om de vruchten, ouweltjes of snoepjes te plukken uit een palmtak die de Jezusfiguur in de hand hield.

In Leuven werd er dan weer gevochten om het touw te bemachtigen dat aan de op wieltjes voortgetrokken palmezel was vastgemaakt.

Dat alles heeft hier en daar tot ongeregelheden en spotpartijen of handtastelijkheden geleid, die uiteindelijk, ondanks alle vermaningen, kerkelijke verbodsbepalingen met zich meebrachten.

Reeds omstreeks 1580 nam het gebruik van de Palmprocessie met de palmezel, in protestantse streken vooral, een einde.

6. Het register van het *Genootschap der Apostelen*

Al is onze Hoegaardse ‘ezel’ enig, maar niet de oudste, het confrérieboek van ons Genootschap der Apostelen begonnen in 1631 is wellicht wel het enige bewaarde in Europa.

(De perkamenten kaft, in zeer slechte staat)

CALLEBAUT, I. (1984), *Het oude Confrérieboek van het Apostelengenootschap*. Uitgave met taalkundige en sociolinguistische aantekeningen. Eindverhandeling. Brussel, 1984.

https://www.dbnl.org/tekst/_ver016199001_01/_ver016199001_01_0012.php

(digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren.)

Een uiterst waardevol register begonnen in 1631, waar bedenkelijk werd mee omgesprongen.

In 1948 schreef Hoegaardier Fons Homblé hierover in het tijdschrift *'Eigen Schoon en de Brabander'*:

'Vanaf 1931 tot en met 1947 berustte het oude register in de pastorie. Daarvoor werd het bewaard in het huis van de 'Cronickschrijver'. Vaak kon men het in de lade van de keukentafel aantreffen waardoor het verwonderlijk is dat het confrérieboek niet nog meer beschadigd is. Het is opvallend dat geen enkel huis waar het boek bewaard werd ooit door brand werd geteisterd.'

Naast dit oude confrérieboek is er een tweede register waarin de recente belevenissen sinds 1932 van jaar tot jaar zorgvuldig opgenomen worden. Dit boekdeel berustte na de ommegang van 1947 bij de toen benoemde kroniekschrijver-secretaris en penningmeester Hubert Lambrechts. De kroniekschrijver is altijd een lid van het Genootschap der Apostelen en wordt met een geheime, schriftelijke stemming verkozen.

Voor het jaar 1947 heeft pastoor Heuysdens het verslag geschreven, de vorige schrijver Henri Debroek, sedert 1900 lid en discipel van het genootschap overleed op 16 mei 1947.

Hubert Lambrechts (Hoeg. 1902-1954) zal overlijden op 16 november 1954. Albert Lambrechts, discipel sinds 1947, was opvolger van Hubert; reeds tijdens zijn aanslepende ziekte werd Hubert door Albert vervangen.

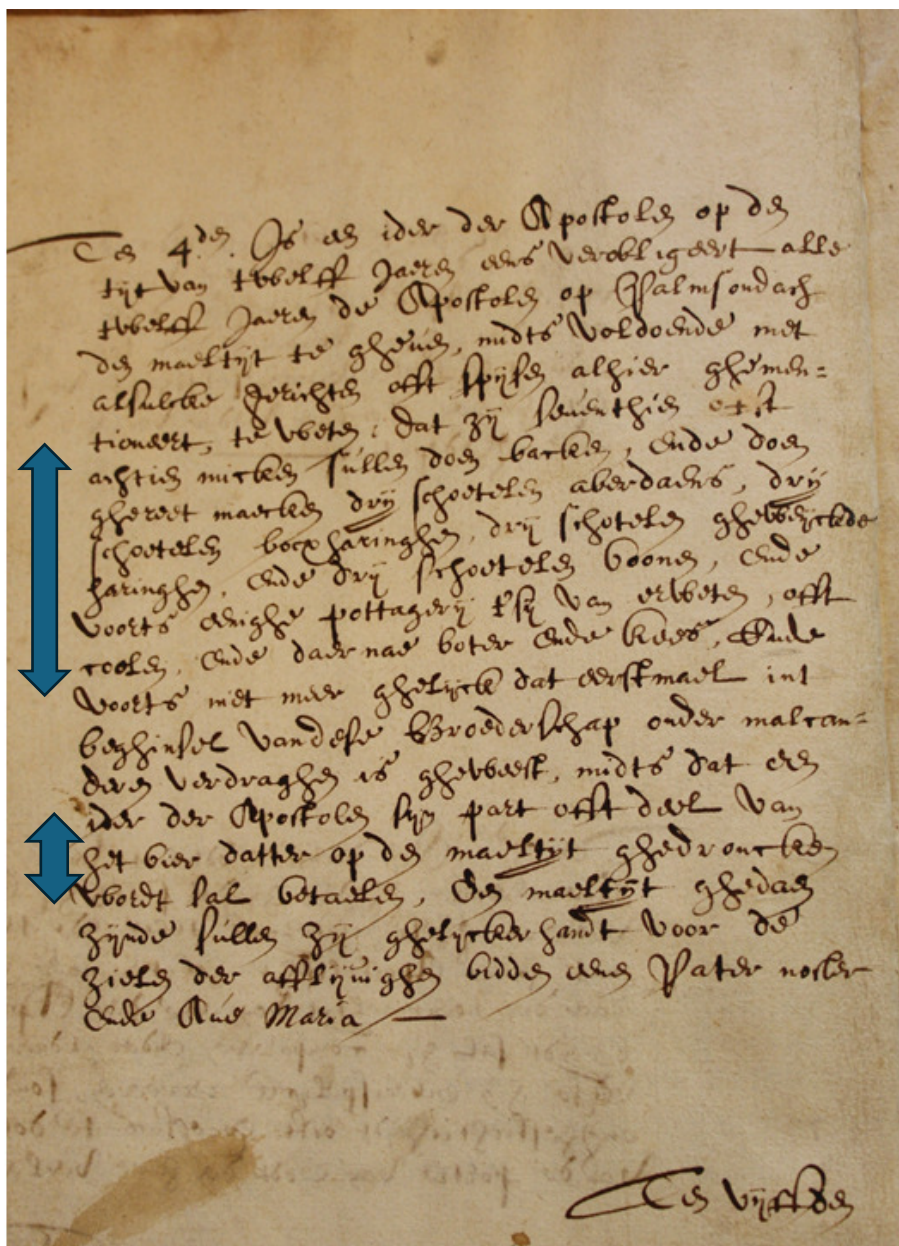
Op de foto: de discipelen Louis Mertens (links) en Albert Lambrechts (rechts) in 1956.

Het aloude confrérieboek kan ingezien worden op onze website <https://www.geslachten-lignages-hoegaarden.be> onder: Bronnen < de 17e en 18e eeuw

De inhoud van het oudste register in 1631 begonnen.

1. De statuten, dit zijn de voorschriften in verband met de opluistering van de Palmzondagviering evenals de verplichtingen die de leden van het Apostelgenootschap daarbij en in hun levenswandel in het algemeen moeten nakomen. Die statuten werden, zeker tot 1698 jaarlijks en tot 1706 in elk geval bij toetreding van een nieuwe verkozene, aan de leden van de broederschap voorgelezen.

Vierde artikel van de statuten, over de maaltijd op Palmzondag

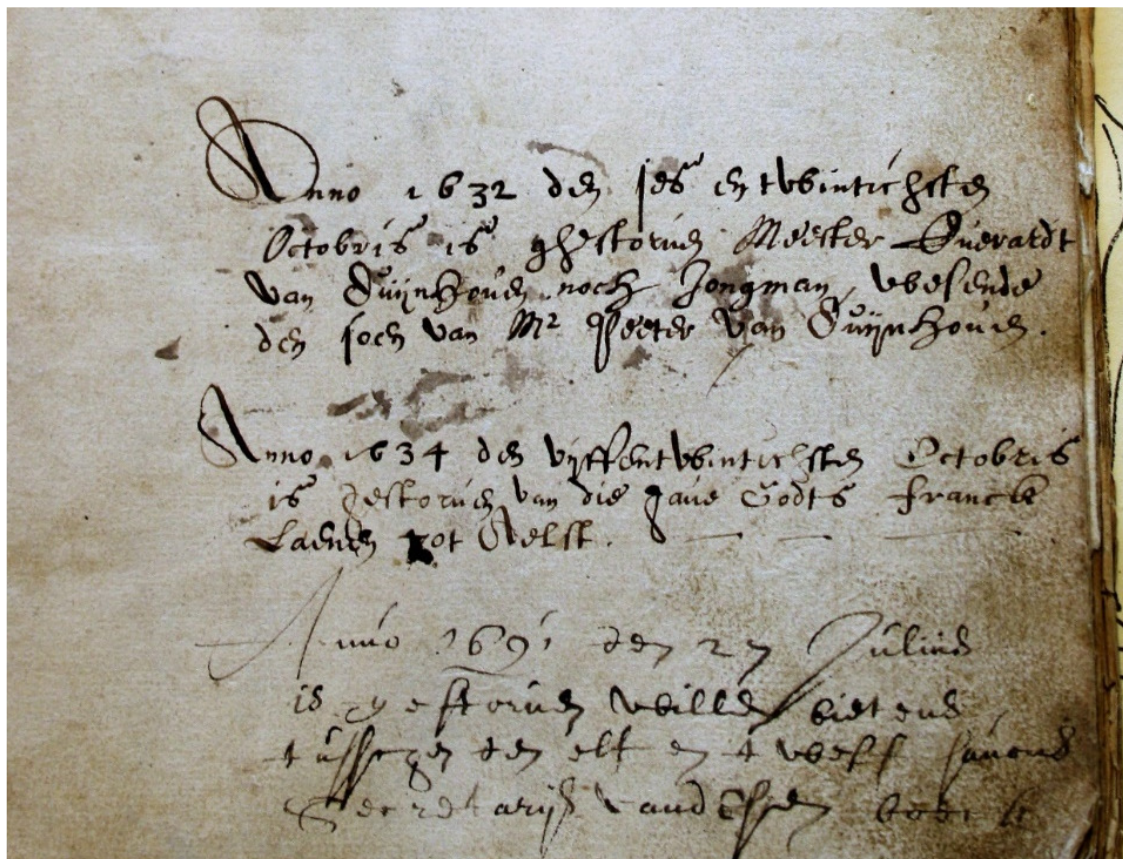

Elke apostel neemt de verplichting op zich van om de 12 jaar de maaltijd op Palmzondag te organiseren en te bekostigen. Daarvoor zal hij zorgen voor 17 of 18 **'micken'** (kan zowel grof als fijn brood zijn), drie schotels **'aberdaens'** (zoute vis), drie schotels **'boexharingen'** (verse haring), drie schotels **'gepekelde haring'**, drie schotels **bonen**, voldoende groenten moes van **erwten of kolen**, en **boter en kaas**.

Ieder moet nu wel -in tegenstelling tot vroeger- zijn deel betalen van het bier dat bij de maaltijd wordt gedronken.

2. Personalia in verband met het ledenbestand. Het erg ongeordende ledenbestand met data van toetreding, ontslag of overlijden. Ook het nakomen van de geldelijke verplichtingen en de kostenverdeling vindt daarbij een plaats.

In de zeventiende eeuw moet het wel de bedoeling zijn geweest de stof te ordenen per onderwerp. Vandaar een eerste deel met als opschrift '*catalogus der Aflijghen*', een tweede getiteld '*hyer naer volghen die ingescreuen zijn die den maeltijt gegeven hebben*' en tenslotte naar het einde van de codex toe, een derde afdeling onder het hoofd '*dach en datum vande ghene ingescreuen zijn ...*' Maar die indeling werd in de loop der tijden klaarblijkelijk opgegeven. Omstreeks het midden van de negentiende eeuw wordt de willekeur zo groot, dat een schrijver de verwijzing invoerde: '*ziet tweelf blaederen agterwaers om te beginnen de naemen*' en daarbij niet naar achteren bedoelde te verwijzen, maar naar voren, waar hij nog een plaatsje voor zijn vervolg had gevonden. Het aantal bladen naar voren had hij daarbij ook nog verkeerd geteld. Zelden wordt bij de ledenopsomming vermeld welke apostel wordt uitgebeeld en met welke symbolen (alleen in latere tijd bij H.H. Nijs).

Anno 1632 den ses entwintichsten octobris is gestorven meester Euerardt Van Duijnhoven noch Jongman, wesende den soen van Mr. Peeter van Duijnhoven.

Anno 1634 den vijffentwintichsten octobris is gestorven van die gave Godts Francis Laenen tot Aelst.

Anno 1691 den 22 julius is gestorven Willem Bietens tusschen elf en twelf savons secretarijs vandesen boeck.

3. Enkele schepenbrieven. Met onder meer de zeer dubieuze geschilregeling bij overeenkomst tussen Goort Finoels (Finoulst) en Marie Dauwen en de schenking van Finoels, uit welke overeenkomst de aanwezigheid van deze stukken enigszins kan worden verklaard. Het is namelijk de grond geweest van het enige inkomen dat het genootschap als rechtspersoon ooit heeft verworven, **tot ook de Confrérie van de V Notabele Geslachten een stuk weiland schonk in 1745!**

4. De uitweidingsrelazen. Over tijdssituaties, beroerde tijden, oorlog en revolutie zelfs al eens met pittige details over weersomstandigheden. Zo over een uitzonderlijke harde winter, met een schilderachtig trekje over:

‘en de swelmen hebben op de bogaerden vyver gevlogen met de kijkels aen hunnen stert op den 4 april 1834’.

‘op den 5 april 1837 heeft het beginnen te snieuwen acht daegen aen een stuk en de snieuw heeft blijven liggen tot bynaer half mey.’

5. Naast de codex zijn er nog enkele losse stukken. die in het confrérieboek werden bewaard en nu in een afzonderlijke omslag bij het boek zijn gevoegd. Van de hand van Nijs zijn er twee rekeningen over de inkomsten van het genootschap; een derde rekening van de maaltijd van 1811 en enkele *‘vermaeningen’*. Daarnaast twee dubbele bladen met kladteksten van de schepenbrieven uit de 17de eeuw (deze laatste werden niet getranscribeerd, daar ze slechts onbetekenende afwijkingen tegenover de overgeschreven teksten vertonen). Wat de codex niet inhoudt en wat er toch in verwacht had kunnen worden, zeker als men ziet tot wat een uitweidingen het er soms in komt, zijn b.v. gegevens over apostelgewaden of over de samenstelling of het traject van de processie of meer in het algemeen over Palmzondaggebruiken te Hoegaarden of over gewoonten van het genootschap (bij de Palmzondagmaaltijd b.v. wordt traditioneel een kelk wijn van apostel tot apostel voor een dronk doorgegeven). Evenmin horen we iets over de opberging van het beeld of over de restauratie of beschildering van dat *‘ezelke’*.

Datering en authenticiteit.

Het boek van het Apostelgenootschap werd sinds het op schrift stellen van de statuten vrij regelmatig aangevuld tot 1931. De oudste datering is te vinden in de statuutsverordeningen: *‘Int iaer ons heeren als men schreeff duijsent ses hondert een en dertich ...’*. De datering 1621 verder in het boek betreft een stuk dat later gekopieerd is: *‘Copije’*.

De authenticiteit wordt gewaarborgd zowel door het watermerk van het papier en de schriftkenmerken als door de ontstentenis van enig belang bij vervalsing.

Het confrérieboek is geschreven op oud papier uit de Vogezen, van de molen van Epinal.
(Het laatste deel uitgezonderd)

7. Broederschappen/Confrérieën/Genootschappen in 17e en 18e eeuw.

Grosso modo zijn er twee soorten van broederschappen

De geestelijke of religieuze genootschappen

waaraan de bisschoppen veel aandacht besteedden in de 17e eeuw omdat ze voor hen een instrument waren om de devotie of geloofsijver van de bevolking te stimuleren.

Zoals

De **Confrérie der XII Apostelen** of het **Genootschap der Apostelen** of
de **Broederschap ter memorie der twaalf Apostelen**

van Hoegaarden dat in 1631 (hernieuwde) statuten aanneemt en ziet bekrachtigd worden door de overheid daar een voorbeeld van is.

De profane of wereldlijke genootschappen

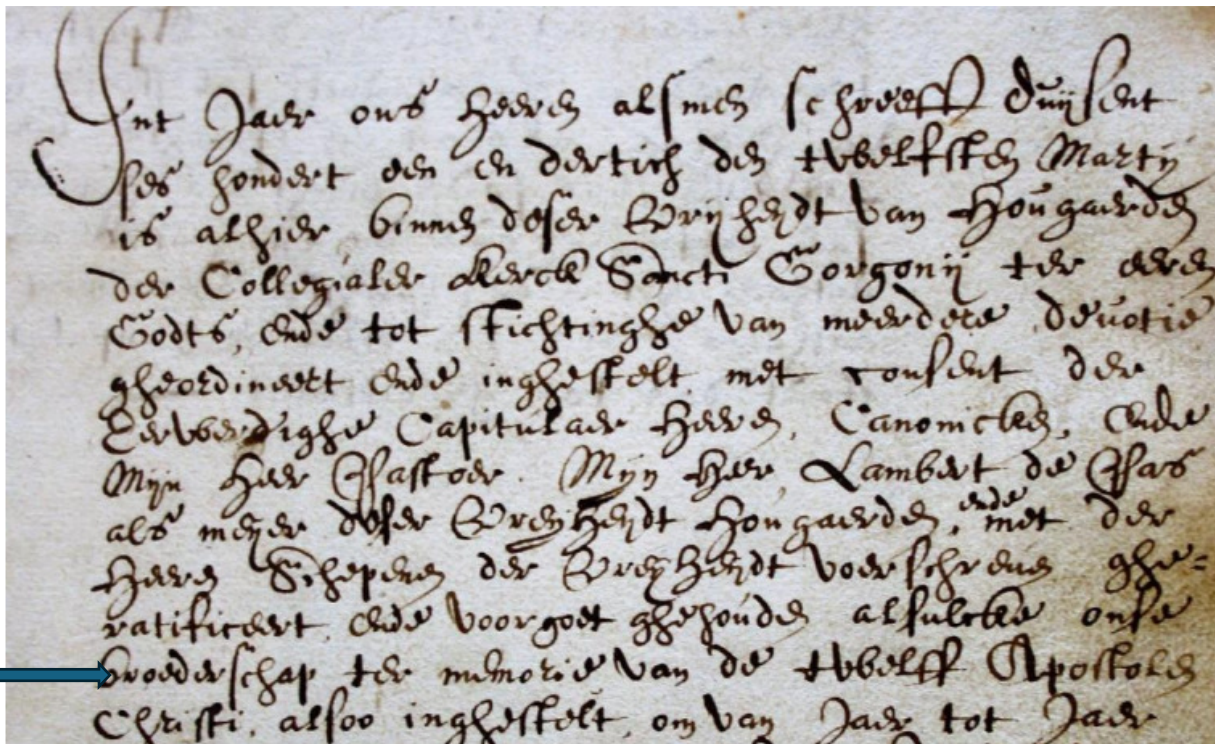
die opgericht worden in familieverband of door leden van een of andere schutters- of andere maatschappij of gilde

zoals

De **Confrérie der V Notabele Geslachten** of het **Genootschap der V Notabele Geslachten** of
de **Broederschap van de vijf families**

van Hoegaarden in 1741 opgericht tussen de vijf getrouwde kinderen van het echtpaar Sweerts-Peeters rond het genot van de studiebeurzen van pastoor-deken Henricus Peeters.

De Confrérie der XII Apostelen of Het Genootschap der Apostelen of
De Broederschap ter memorie der twaalf Apostelen (Statuten van 1631).

In het jaar 1631 op 12 maart
is binnen de Vrijheid Hoegaarden in de Collegiale Sint-Gorgoniuskerk
ter ere van God = een geestelijke of religieuze broederschap
om aan te zetten tot meer devotie
en met instemming van de Kanunniken, de pastoor, meier Lambert de Pas en de schepenen
opgericht: = dé leidende kringen van de parochie en de gemeente (vrijheid)

→ onse broederschap ter memorie van de twelf Apostolen Christi

Het voornaamste doel van de confrérieën is niet de verering van een of andere heilige, maar wel een intensere beleving van de godsdienst, waarbij men zowel het eigen zielenheil als de bevordering van de publieke eredienst op het oog heeft. De kerk zoekt in de 17e eeuw het **religieuze leven te stimuleren door een veralgemening van de religieuze genootschappen**. De leden van het genootschap der Apostelen waren lid van de Broederschap van O.-L.-Vrouw. De broederschappen in de parochies werden niet opgedrongen door de bisschop, maar ontstonden op aanvraag van de gemeenschap. Het initiatief van de 'gemeenschap' betekende het initiatief van enkele mensen die behoorden tot **de leidende kringen van de parochie**. Mogelijk is de stichtingsoorkonde ook opgesteld om een vastere greep op het figurantenbestand te krijgen, waarschijnlijk op een moment dat de afglijding naar de lagere bevolkingslagen reeds was ingezet.

Uit de statuten blijkt alleszins de wil tot het instellen van een geïnstitutionaliseerde hulpgroep ten dienste van de geestelijke stand, die ook enig aanzien verkreeg. Dat uitte zich o.a. in het toegewezen krijgen van een eigen plaats in het koor op Palmzondag.

[illegible]

Uittreksel uit het register Sweerts door notaris Joannes Sweerts, Hoegaarden/Extrait
authentique du livre de Sweerts par le notaire Jean Sweerts, Hoegaarden)

De Confrérie van de V Geslachten

opgericht op 9 december 1741 in de toenmalige pastorij van Hoegaarden
voor notaris Joannes Sweerts

met pastoor-deken Henricus Sweerts (broer van Servatius en Hubertus Sweerts) als
getuige

door **Carlo Van Nerim** (sic) x Barbara Sweerts
Henricus Hoebancx x Marie Anne Sweerts
Henricus Struijs x Elisabeth Sweerts
Servatius Sweerts x Angelina Sweerts
Hubertus Sweerts x Barbara van Osmael
allen schepenen en/of gezworenen van de Vrijheid Hoegaarden.

In feite richtten zij drie raden op en ontwierpen ze een Confrériewapen

1.eenen bestierst ofte Hooftraede genaemt Sweerts-Raede (een Hoofdraad genoemd
'Sweertsraad')

'eenen bestierst ofte Hooftraede genaemt Sweerts-Raede'

2. Item te fundeeren de confrerie vande v familien (oprichten van de 'Confrérie van de V
Geslachten')

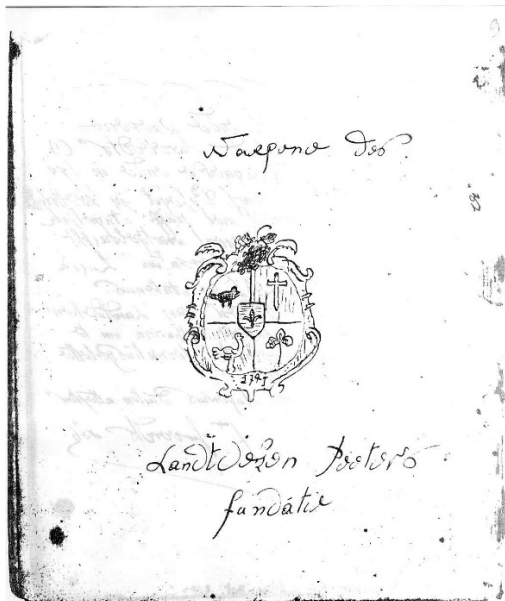
'Item te fundeeren de confrerie vande v familien'

3. Item tot wettighe waepenen te voeren van confrérie (omschrijving van het te voeren
wapenschild)

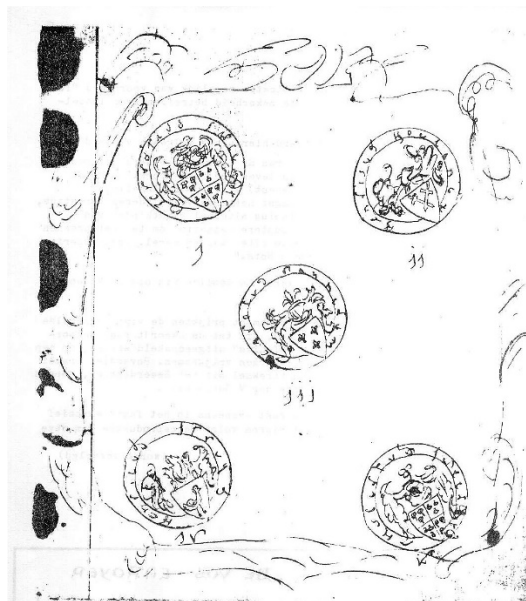
*'Item tot wettighe waepenen te voeren van confrerie voors(egd)
1 de gulden Lelie ofte van Nerim Carlosgelette in abime (schildhart)
2 tsilver sweert ofte Hoebancx Henricus gelette in senextrehooft
3 den silveren struysvoghel ofte Struys Henricus gelette in dextre
pointe
4 den swarten merel ofte Sweerts Servatiusgelette
in dextrehooft
5 tgroene klaverblad ofte Sweerts Hubertus
gelette in senextrepointe
met upte voors(egde) blasoene een
wijndruyventak in respijt vande fundateur'*

4. item te nomineeren tot proviseur ende tuteur
Henricus Sweerts pastor ende te nemen tot collateurs die
naergenoemden S. Sweerts ende H. Sweerts voir te
denomineeren de pretendenden (aanduiding provisor en collateurs van de beurzen)

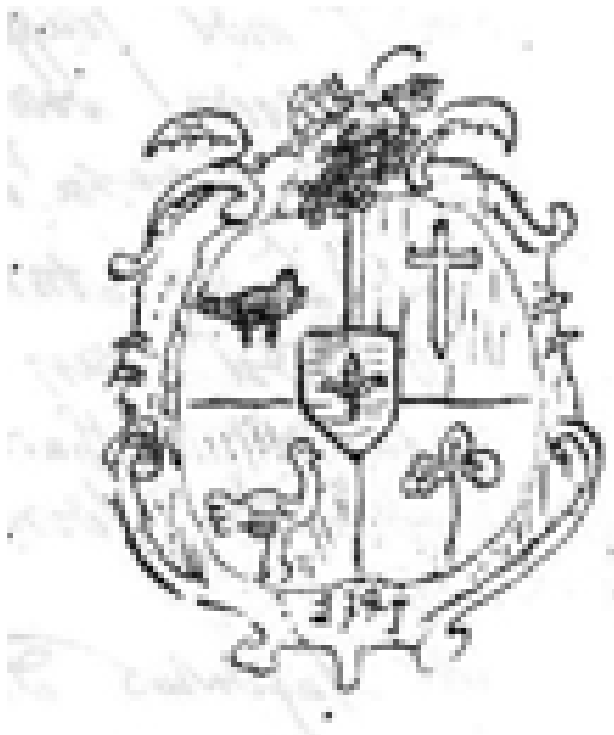
*'item te nomineeren tot proviseur ende tuteur
Henricus Sweerts pastor ende te nemen tot collateurs die
naergenoemden S. Sweerts ende H. Sweerts'*

Het wapen van de Confrérie

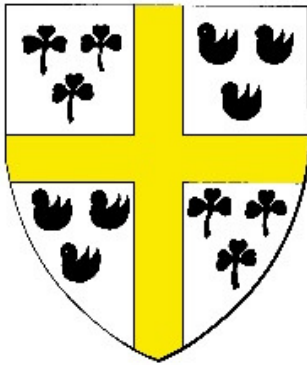

De wapens van de vijf stichters

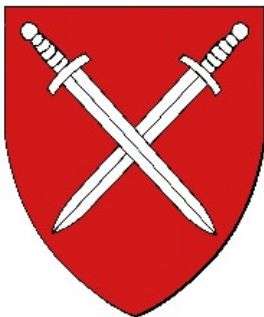

wapen van de Confrérie (de
druiventros = het wapen Peeters
(1741)

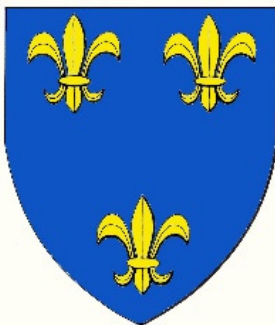
Naam en stichtingsjaar van
de vijf gilden

Servaes Sweerts = Zwarte Merelgilde (1768)

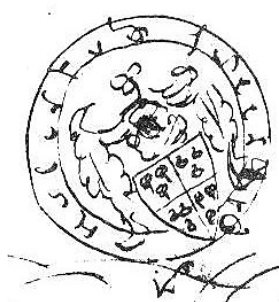
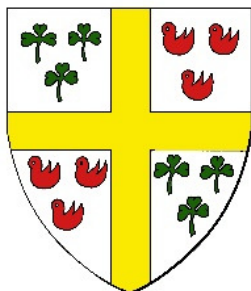
Henricus Hoebancx = Zilveren Zwaardgilde (1772)

Carolus Van Nerum = Gulden Leliegilde (1778)

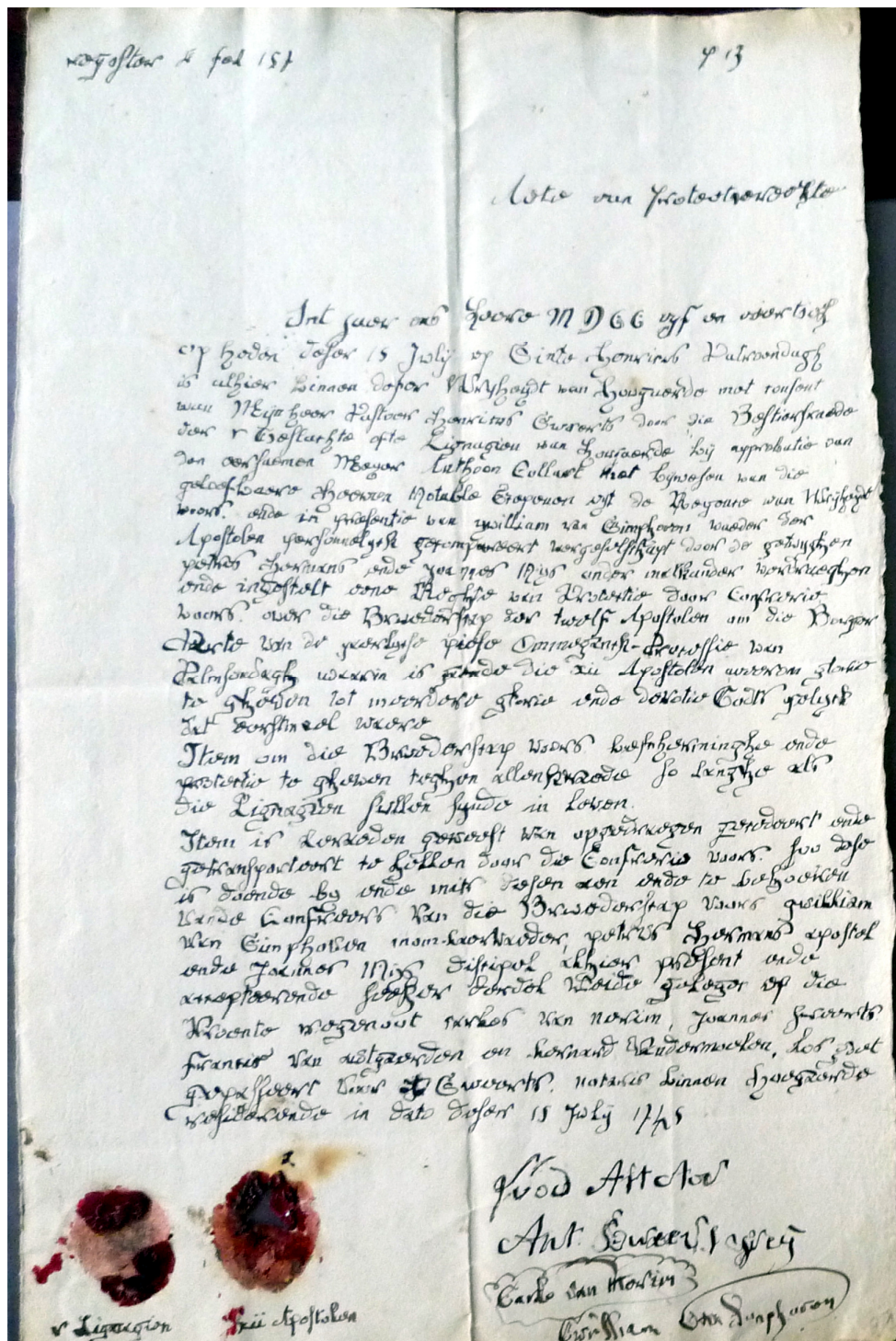

Henricus Struys = Zilveren Struisvogelgilde (1780)

Hubert Sweerts = Groene Klavergilde (1776)

De beschermingsakte door de Confrérie verleend aan het Genootschap der Apostelen op 15 juli 1745, dag waarop de Apostelen elk jaar 'De scheiding der Apostelen' vieren.

Ondertekend door Antoon Sweerts en door Carlo van Nerim namens de Confrérie en door de mombaarvader van het Genootschap der XII Apostelen Guillelmus Van Simphoven en bezegeld met zegel van de Confrérie 'V Lignagien' en van de 'XII Apostelen'.

L'Acte de Protection de 1745 sur la procession le dimanche des Rameaux, a été le document concret pour réorganiser 'l'ommegang' jusqu'un cortège flamboyant -expression de la puissance et la richesse des V Lignages de Hoegaarden'.

Transcriptie.

Register E fol. 157

p. 13²

Acte van protectierechte

Int jaer ons Heere MDCC vijf en veertich

Op heden deser **15 julij op Sinte Henricus Patroondagh**

(= *scheiding der apostelen*)

is alhier binnen deser Vrijheydt van Hougaerde met consent

van Mijnheer **Pastoor** Henricus Sweerts door die **Bestiersraede**

(*voor pastoor,
confrérie-raad*

der V Geslachte ofte Lignagien van Hougaerde bij approbatie van

meier

den eersaemen **Meyer Anthoon Collart** met bijwesen van die

schepenen)

geloofbaere Heeren Notable **Schepenen uijt de Regentie** van Vrijheydt

voors(egd) ende in presentie van **Guilliam Van Simphoven vaeder** der

(*mombaervader*)

Apostolen personnelijck gecompareert vergeselschap door de getuijghen

Petrus Hermans ende Joannes Nijs onder malkander verdraeghen

(*apostel Hermans/
discipel Nijs*)

ende ingestelt **eene Reghte van Protectie** door Confrerie

(*het profane deel*)

voors(egd) over die Bruederschap der twelf **Apostolen om die Borger**

Parte van de jaerlijcse paese Ommeganck-Processie van

Palmsondagh waarin is gaende die xii Apostolen **weerom glorie**

te gheven tot meerdere glorie ende devotie Godts gelijk

dat **eerstmael waere.**

(**ZOALS HET VROEGER WAS!!!**)

Item om die Bruederschap weers ...herininghe ende

protectie te gheven teghen allen kwaede so langhe als

die Lignagien sullen sijnde in leven.

Item is beraeden geweest van opgedraegen gecedeert ende

getransporteert te hebben door die Confrerie voors(egd) soo dese

is doende bij ende mits desen aen ende te behoeven

vande Confreers van die Bruederschap voors(egd) **Guilliam**

Van Simphoven mombaervader, **Petrus Hermans** apostel

ende **Joannes Nijs** discipel alhier present ende

accepteerende **seeker derdel weide gelegen op die**

(*de schenking: 1/3° bunder = 40a.*)

Vroente regenoot Carlos Van Nerim, Joannes Sweerts,

Francis Van Autgaerden en Bernard Vandermoelen, los goet

gepasseert voor J. Sweerts, notaris binnen Hoegaerde

residerende in dato deser 15 Julij 1745

Quod Attestor

Was
zegel

Was
zegel

(*handt.*) Ant. Sweerts secre(tar)is

(*handt.*) Carlo Van Nerim

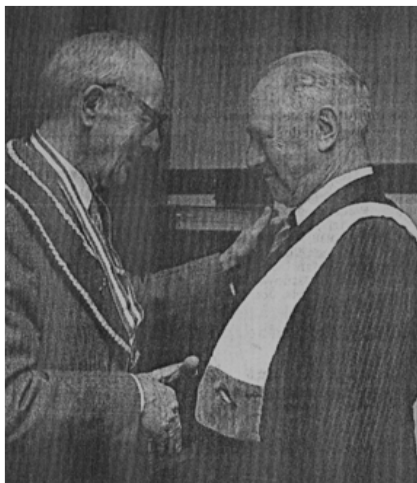
V Lignagien

xii Apostolen (*handt.*) Guilliam Van Simphoven

² Reg(ister) E fol(io) 157 p(agina) 13 is de verwijzing naar het register E van de Sweertsen/Confrérie, waarin deze protectie- en schenkingsakte is ingeschreven; al deze registers zijn verloren gegaan in de loop der tijden.

Wij beschikken in ons archief over dit document met de waszegels van de V Geslachten en van het Apostelgenootschap en de originele handtekeningen van Antoine Sweerts, Carolus Van Nerim en Guilliam Van Simphoven.

**1745-1995 De Confrérie der V Geslachten hernieuwt de beschermingsakte
van 15 juli 1745**

Hoofddeken Marcel Joseph (1991-1999)
(links) overhandigt ereteken aan bijzittend eredeken ambassadeur Georges Puttevils ter gelegenheid van viering 250 jaar Confrérie (1741-1991).

Plechtige hernieuwing van de Acte van Protectiereghthe van 15 juli 1745

*Op heden, zaterdag 14 oktober 1995, ter gelegenheid van de jaarlijkse Regentiedag van de Confrerie der V Geslachten van Hoegaarden,
in tegenwoordigheid van de bestuursraden der verschillende familiegidlen,
in tegenwoordigheid van het Genootschap der XII Apostelen van Hoegaarden,*

bevestigen wij, ondergetekenden:

*Marcel Joseph, Hoofddeken van de Confrerie der V Geslachten
August Van Nerum, Momboor-vader van het Apostelgenootschap*

de beschermingsakte van 15 juli 1745,

waarvoor wij, bovenvermelden, deze hernieuwing eigenhandig ondertekenen op heden 14 oktober 1995 in "t Nieuwhuys" te Hoegaarden in aanwezigheid van de vertegenwoordigers der V Geslachten.

Marcel Joseph

August Van Nerum

August Van Nerum (1922-1999)
mombaarvader van het Genootschap der Apostelen van 1992 tot aan zijn overlijden in 1999).

**Hernieuwing van de beschermingsakte van 1745 door de Confrérie der V Geslachten
op de Regentiedag van 14 oktober 1995**

De betekenis van deze ‘beschermingsakte’ met schenking van grond in 1745.

Het Genootschap van de XII Apostelen werd als het ware gekaapt door de Confrérie van de V Geslachten om mee een exponent te zijn in de tentoonstelling van de macht en de glorie van de ‘Sweertsclan’.

De palmprocessie moest mee dienen om een massa volk naar Hoegaarden lokken om daar mee getuige te zijn van hun praal en de rijkdom.

Zoals duidelijk staat in de akte:

‘De Sweertsraad (**bestiersraede**)
neemt de palmprocessie onder haar vleugels (**Reghte van Protectie**)
met toestemming van de pastoor Henricus Sweerts (**Sweerts**),
van de meier Antoon Collart
en van de schepenen uit de Regentie (**Sweertsen en aangetrouwde familie**)

om van het profane deel (die Borger Parte) van de Palmprocessie een grootse en luisterrijke stoet te maken (weerom glorie te gheven).

De Confrérie van de V Geslachten schenkt daarbij een derde bunder weiland -40 are- aan het Apostelgenootschap als herinnering aan deze gebeurtenis en om de Broederschap van de Apostelen een inkomen te bezorgen zodat hun vereniging financieel onafhankelijk is en dus bestand tegen malafide krachten van buitenuit (**herininghe ende protectie te gheven teghen allen kwaede**).

Ze voegen er nog zonder meer bij dat het **een herstel is van de vroegere situatie**, waar wij geen verdere gegevens over hebben buiten het feit dat in 1631, bij de hernieuwing van de statuten, sommige Apostelen nog behoorden tot de hogere klasse.

In welk jaar de luisterrijke omgang zoals in 1806 beschreven voor het eerste heeft plaats gevonden is niet bekend (zeker niet vóór 1745), de laatste wel: in 1794.

De bedoeling is des te duidelijker:

**Met de ‘hernieuwde’ Palmprocessie en de ‘nieuwe’ Sint-Gorgoniuskerk
etaleerde de familie Sweerts haar macht en rijkdom tot ver in de omtrek.**

De Palmzondagviering moest nu tonen aan de bedevaarders en dagjesmensen:

- De pracht van onze unieke **rococo-kerk (1754-1759, prestigeproject Sweerts)**
- De moderne gekasseide straten waarlangs de ommegang trok
 - Gasthuistraat tot aan de hoek met de Putzeysstraat (1735)
 - Stuk naast de muur van het kerkhof (1746)
 - Doelstraat en Pastorijstraat (Molenweg) (1748-1750)
 - Van de hoek van de Putzeysstraat tot aan de kerk (1749)
 - De steenweg Hoegaarden – Tienen (1771-1772)
- De vierkantshoeven van de Cruysblock (**17^e-18^e eeuw**), de 11.000 Maagden (**1748**), het Arendsnest (**17^e- 18^e eeuw**), het Paradijs (**hernieuwd 1727**), **geboortehuis van de vijf stichters.**
- De herenwoningen als die van Carolus van Nerum en Barbe Sweerts (**1747**) en het burgerhuis aan het Arendsnest (**18^e eeuw**)
- Het kapittel van kanunniken en het *Kapittelhuys* (**18^e eeuw**)
- Het centrum van de dekenij Hoegaarden (**vanaf eind 17^e eeuw**)
- De uitzonderlijke positie als ‘Luikse enclave’ binnen Brabant, met een meier als hoogste vertegenwoordiger van de prinsbisschop (resideerde in Hoegaarden, was ook bevoegd voor Tourinnes-Beauvechain)
- En vooral de bron van al deze rijkdom: de Hoegaard, het vermaarde witbier (**ca. 1740 waren er 39 brouwerijen**)

En dat alles werd nog eens extra in de verf gezet door de Palmprocessie, een ommegang met vlaggenvertoon, muziek, zang, milities, ... waar van overal rijk en arm op afkwam, natuurlijk kwam men ook voor de jaarmarktattracties die met zo’n manifestatie gepaard gingen.

De samenstelling van de luisterrijke, uitgebreide Palmprocessie tot en met 1794.

Omzorgende dan de Recepten tot Huguane y Pelypand by 8 Auguste inde Juffe Klerke
water Collegiale Kerke gawde in die Cappel ynd die Parochiale inde Cappelkerke
maand inde Juffe voor minnie van die Juffe Kerke Juffe tot Huguane Pelypand dat
verstaen int 4 Auguste tot een de kerkenkerke in vange pelypand te sin.

Engere vande Dapper Poete
ten 1ste Auguste te Juffe in kerkenkerke met Huguane Blouwe
ten 2de Auguste die Recepten ynd die Kerke Juffe in kerkenkerke
ten 3de Auguste die Juffe inde kerkenkerke
ten 4de Auguste die Kerkenkerke Recepten inde kerkenkerke met Huguane Juffe in kerkenkerke
ten 5de Auguste Collegiale die Juffe inde kerkenkerke vange pelypand te sin van kerke Cappel ynd die Kerke.

Engere vande Pelypand Poete
ten 6de Auguste Juffe inde kerkenkerke vange pelypand te sin van kerke Cappel ynd die Kerke
ten 7de Auguste Engere vande kerkenkerke
ten 8de Auguste 4 Auguste Juffe inde kerkenkerke vange pelypand te sin van kerke Cappel ynd die Kerke
ten 9de Auguste 1ste Auguste inde kerkenkerke vange pelypand te sin van kerke Cappel ynd die Kerke
ten 10de Auguste die Kerkenkerke inde kerkenkerke vange pelypand te sin van kerke Cappel ynd die Kerke

In de Kerke inde kerkenkerke vange pelypand te sin van kerke Cappel ynd die Kerke
In de Kerke inde kerkenkerke vange pelypand te sin van kerke Cappel ynd die Kerke

1 B¹ Collecty
Huguane 1808

Jan Baptist Collart, sinds 1784 apostel in het genootschap, noteerde in 1806 op de achterkant van een devotieprent hoe de processie tijdens de laatste decennia van het Ancien Régime samengesteld was. (*Papier, 21 x 29 cm., Archief der V Geslachten, Hoegaarden*).

Transcriptie.

'Ommeganck vande Palmprocessie te Hugaerde, up Palmsondach by 't luyden vande dicke Klocke ueter Collegialer Kercke, gaende in die Cuype rond die Paradisblock ende Cruysblock, naer maniere ende forme voor memorie van die Bleyde Intrede Jezus tot Ieruzalem, gheleycke dat eerstmael uit 't beghinsel tot aen die Franschen Teyde in vueghe plaght te syn.

Compose vande Borger Parte

*Ten 1sten Ruythers te peert in Lambregyns met lignagiën Blasoene
Ten 2den Die Rotgesellen uyt die Edele Guld der Arquebusiers
Ten 3den Die Speelluyden van Hugaerde
Ten 4den Die Wethoudere Regenten ende Gesworenen met Myn Heere den Meyer up cop
ten 5den Altegaer die Gulden met baniere vergheselschap wesende van hunne Confreers uyt die Raede.*

Compose vande Religieuse-Parte

*Ten 6den Pelgrims met devotelyck vertoen van 't Leven ende Leyden Christi aen die Cruysblock ende Kerckplaetse
Ten 7den Engelen sangcoore
Ten 8sten 't Heyligh Cruys ende Concilie van die Eerweerdighe Heere Canonicke, Plebaan, Landtdeken ende Pastoers in Priestercoore met hunne Cnaepe ende suite
Ten 9den 't Broederschap der XII Apostolen met hunne Mombaer-Vader ende Palmesel gedraeghen door die Discipelen
Ten 10den Die Kinders ende ingesetenen 's dorp in juebelsange ende met palmgewuyf.'
Instituut ter Ere Godts ende tot meerdere devotie ingesteld ende door die Broederschap der Twalf Apostolen Christe der Collegialen Kercke Sancti Gorgonii ende onder die Bescherminghe van Mijn Heer den Meyer ende Schepenen deser Vrijheydt Hugaerde ende Eersaeme Confreers uyt die Notable Lignagiën
In den naem Ons Heeren Amen J. Bt. Collart Hugaerde 1806*

Vertaling

Samenstelling van het profaan deel:

Ruiters met de vaandels van de V Geslachten en de paarden met dekkleden bekleed;

De compagnie van **de kruisbooggilde** 'Sint Martinus';

De muzikanten van Hoegaarden;

Het dorpsbestuur, Regenten en Gezworenen met de meier op kop;

Alle gilden met hun raadsleden en hun banieren.

Samenstelling van het religieuze deel:

Pelgrims/bedevaarders die aan het *Cruysblock* en het Kerkplein scènes uit leven en lijden van Christus uitbeelden;

Een Engelen zangkoor;

Het processiekruis gevolgd door **de pastoor, de kanunniken en de pastoors van de dekenij** Hoegaarden, allemaal in hun kledij, met hun suite en hun dienaars;

Het genootschap der XII Apostelen met de mombaervader en de Palmezel gedragen door 4 discipelen;

De zingende en **met hun 'pallemaai' wuivende kinderen** en de plaatselijke **bevolking**.

Ter ere van God en om de vroomheid te bevorderen ingesteld door Broederschap/Genootschap der XII Apostelen en onder bescherming van de Meier en de Schepenen van de *Vrijheid Hoegaarden* en de 'Eerzame medebroeders' uit de Notabele Lignagiën/Geslachten.

De kleine processieweg: Plaats-Doelstraat-Molenweg (Tommestraat-Pastorijstraat).

Centrum Hoegaarden in het 'Kaartboek van de Abdij van Park (1663), met de poel op het dorpsplein

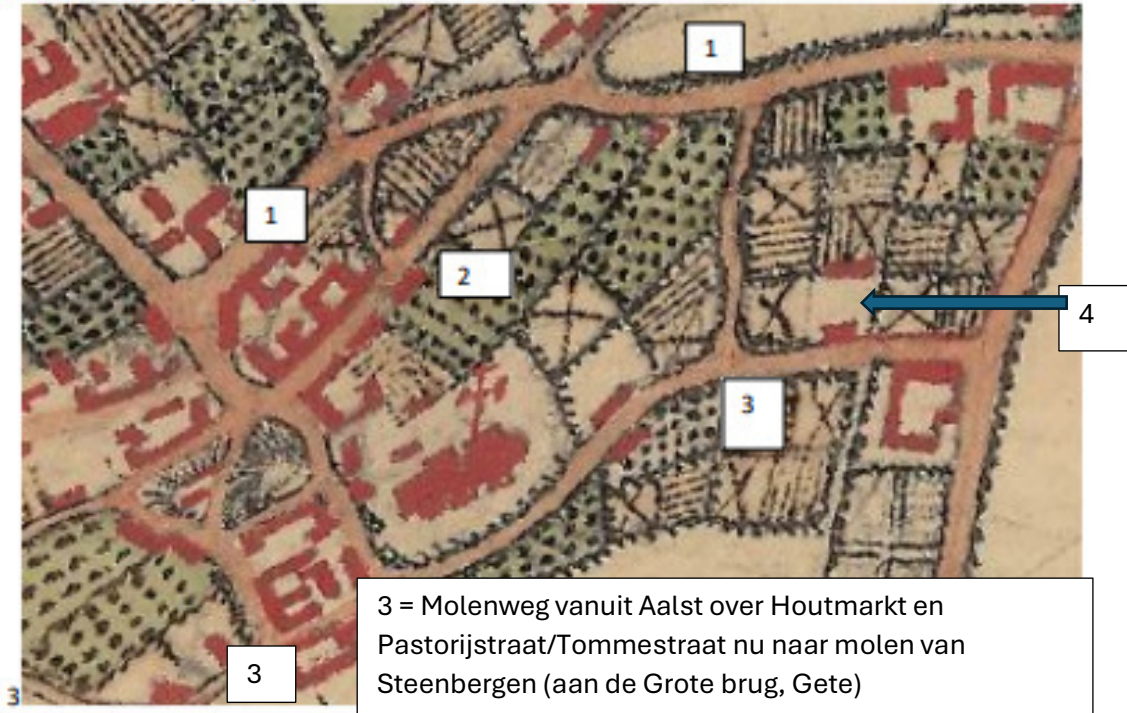

En op de Ferrariskaart (ca. 1770-5)

De Doelstraat (1) loopt door richting Nerm (nu: Dotremontstraat) en de Putzeysstraat (2) was nog niet bebouwd.

20ste eeuw volgde de palmprocessie : Plaats-Putzeysstraat-Doelstraat-Pastorijstraat.

De Villaretkaart (1745)

En de Ferrariskaart (ca. 1770)

4 Op de Villaretkaart is herenwoonst Van Nerum-Sweerts in opbouw, op Ferraris tuin aangelegd en ommuurd (nog geen *gloriette*)

Merk de toenemende bebouwing tussen 1745 en 1770.

Beelden uit de viering van 1981

Voor het Genootschap der Apostelen begint de Palmzondagviering in Hoegaarden vroeger. De leden doen een omhaling in de parochie om de financiële last van het gebeuren te dragen. Ze hebben vóór de zaterdag ook al 'palm' aangebracht voor de versiering van het beeld en om kinderen te bedienen voor hun 'pallemaai'

De zaterdag wordt de ezel uit zijn bergplaats in de kerk naar de pastorie gebracht en opgetuigd met palm door leden van het genootschap.

Zondagochtend maken de Apostelen zich klaar in de pastorie : kledij en umbraculum

Christus op de palmezel wordt de kerk binnen gedragen voor de Palmwijding

(van achteraan naar voor) **burgemeester R. Kerry**n en **schepenen-gemeenteraadsleden**, **Mgr P. Schoenmaeckers**, **Apostel Mathias** en **mombaarvader V. Biscompte**.

Drukte zoals in 1931 – maar er zijn wel nevenfestiviteiten en kermisattracties.

Na de Palmprocessie en de plechtige hoogmis met Paascommunie, gaan de Apostelen en discipelen met de mombaarvader terug naar de pastorie waar de kledij en attributen voor een jaar opgeborgen worden.

Daarna begeeft het gezelschap zich naar de feestzaal om samen de maaltijd te gebruiken en één voor één te drinken uit de kelk -dat is de beker die Apostel Johannes meedraagt in de processie- en die volledig geledigd wordt door een nieuw lid.

Op 15 juli feestdag, van de Apostel Henricus, viert de Genootschap 'De scheiding van de Apostelen'.

De traditie wordt min of meer bewaard, zij het dat de kerkelijke delen verminderd en/of aangepast zijn aan de tijd.

En tot slot:

De samenstelling van het Apostelgenootschap

De apostelen dragen wijde mantels in bruin, donkergroen en donkerblauw die tot de voeten reiken en door een singel in hun middel worden opgehouden. Daarboven dragen zij een rode schouderband met gouden franje versierd en waarop in gele kruissteken hun naam staat vermeld

De kledij van de apostelen werd vernieuwd in 1899: *‘Zij bestaan nu uit schoon laken van verschillende kleuren, vroeger was het een soort van zakkengood of kuiperscatoen (sic), niet bekwaam om onder menschenoogen te verschijnen ...’* (cfr. Parochiemonografie). De huidige kledij dateert van 1980.

De discipelen en de mombaarvader dragen boven hun burgerkledij enkel een schouderband; de vier discipelen zijn ongehuwd en dragen het beeld. De oudste apostel wordt de mombaarvader.

De apostelen lopen met hun attribuut naast de Palmezel in deze volgorde:

Links	Rechts
Johannes (kelk)	Petrus (sleutel)
Mattheus (boek)	Thaddeus (winkelhaak)
Philippus (recht kruis)	Andreas (schuin kruis)
Jacobus Minor (stok met baal)	Simon (zaag)
Thomas (lans)	Jacobus Major (pelgrimsstaf)
Bartholomeus (mes)	Matthias (dubbele lans, hellebaard)

De apostelen dragen ook een ‘*umbraculum*’

Het is een aureooltje dat de apostelen op een ingenieuze wijze op het achterhoofd bevestigd krijgen.